

Ponavljanje sudskih postupaka nakon konačne odluke Europskog suda za ljudska prava

Horvat, Romina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:827391>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za građansko pravo

Romina Horvat

**PONAVLJANJE SUDSKIH POSTUPAKA NAKON KONAČNE
ODLUKE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA**

DIPLOMSKI RAD

MENTOR: prof. dr. sc. Alan Uzelac

Zagreb 2022.

Izjava o izvornosti

Ja, Romina Horvat, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Romina Horvat

SAŽETAK

U radu je predstavljena praksa Europskog suda za ljudska prava u okvirima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, u odnosu na praksu sudova Republike Hrvatske, koja se ratifikacijom Konvencije obvezala na izvršenje odluka ESLJP u ponovljenim postupcima, sukladno čl. 428.a ZPP-a koji uređuje takvo ponavljanje postupka kao specifičan institut. ESLJP osigurava zaštitne mehanizme za primjenu Konvencije i tumači Konvenciju kao živi instrument što potvrđuje primjenom ustaljenih načela i u skladu s tim je primjena odredaba Konvencije promjenjive naravi i prati konkretne okolnosti svakog predmeta. Može se uočiti razvoj prakse od samog utvrđenja povreda pa do postupnog predlaganja mjera za izvršenje domaćim sudovima u odlukama ESLJP. Ponavljanje postupka se kroz djelovanje ESLJP i prema Preporuci Odbora ministara pokazalo kao najprimjerenija mjera za otklanjanje povreda odredaba Konvencije u novom postupku pred domaćim sudovima i vraćanja pojedinca u stanje u kome bi bio da nije bilo povreda, *restitutio in integrum*. U ostvarenju tog cilja, odluke ESLJP za domaće sudove znače ograničenje sudačke autonomije u svrhu ujednačavanja prava, ali i neophodne promjene u zakonodavstvu. Naime, da bi uopće mogli donijeti novu odluku o već presuđenoj stvari, domaći sudovi moraju prvo ukinuti postojeću i predmet vratiti na novo suđenje. U nekim slučajevima odluka ESLJP kojom je utvrđena povreda kakvog prava nije rezultirala ni povoljnijim ishodom za stranku u ponovljenom postupku pred domaćim sudovima, a nekad do ponavljanja postupka nije ni došlo, što je vidljivo kroz odluke u kojima se zahtjevi za ponavljanjem postupka odbijaju zbog formalizma domaćih sudova, koji se može nazvati i pretjeranim, pa i kroz odluke u kojima se odbija zahtjev jer domaći sudovi utvrđuju da nije bilo povreda postupovnog prava, često i tumačenjem odluke ESLJP kao nove činjenicu, koja je prema čl. 421, st. 1, t 10. ZPP-a pravna osnova za ponavljanje postupka. Usklađivanje prava s Konvencijom rezultira i uvođenjem promjena u nacionalno zakonodavstvo što uvelike pridonosi razvoju prava i pravnoj sigurnosti.

KLJUČNE RIJEČI : Europski sud za ljudska prava, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, ZPP, čl. 248.a, ponavljanje postupka, izvršenje presude, Odbor ministara

UVOD

U svojoj naravi, ponavljanje postupka je izvanredni pravni lijek i ponekad jedini način da se ostvari načelo poštenog suđenja, a ono uključuje i povrat u prijašnje stanje, odnosno *restitutio in integrum*, naročito kad se otklanjanje povrede u građanskom sudskom postupku ne može ostvariti na drugi način ili je ovaj način najprikladniji. Osim potrebe da se zaustavi štetna radnja, ponekad je potrebno i otkloniti već nastale štetne posljedice, posebno kad je povreda kakvog ljudskog prava i temeljne slobode zajamčena Konvencijom o ljudskim pravima i temeljnim slobodama iz 1950. godine utvrđena konačnom presudom Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu. Za takve konkretne slučajeve hrvatski Zakon o parničnom postupku propisuje u članku 428.a mogućnost ponavljanja postupka zbog pogrešne primjene materijalnog i procesnog prava, ako stranka podnese zahtjev u prekluzivnom roku od 30 dana od konačnosti presude ESLJP. Takvo pravo je isključivo dispozitivne naravi i ovisi o volji stranke. Sud, dakle, nema mogućnosti za ponovno pokretanje postupka *ex officio*. U postupku pred ESLJP koji prethodi ponovljenom postupku pojavljuju se kao stranke podnositelj zahtjeva i Republika Hrvatska koja ima svoju zastupnicu.

Smisao ponavljanja postupka je da se pravomoćne odluke i rješenja ponovno preispitaju u novom postupku, uz prethodno poništavanje postojećih odluka, te otklone povrede koje predstavljaju razlog ništetnosti odluke koja je donesena u prethodnom postupku. S obzirom na to da se prijedlog za ponavljanje postupka odnosi na pravomoćnu odluku, da se ne povrijedi pravno načelo *ne bis in idem*, prije ponovnog suđenja u istoj stvari potrebno je da se prvo ukine pravomoćna odluka - *judicium rescidens*, donesena u postupku koji je prethodio obnovljenom. Ako dođe do drugog stadija u kojem se ponovno raspravlja i odlučuje o istoj pravnoj stvari, donosi se nova odluka - *judicium rescissorium sive restitutorium*¹, a sve kako bi se ostvarilo načelo povrata u prijašnje stanje i na taj način omogućilo da se individualnim mjerama stranci otklone povrede isključivo osobne prirode. No vrijednost ponovljenog postupka je mnogo šira od zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda pojedinca. Naime, doprinos pravnoj sigurnosti rješavanjem pojedinačnih slučajeva je važan za cjelokupno pravosuđe kroz provođenje generalnih mjera Odbora ministara koje često uključuju i brojne legislativne promjene, pa i usklađivanje prakse sudova s praksom ESLJP, a sve kako bi se još više zaštitila vladavina prava i u budućnosti smanjio broj povreda Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, kako će biti prikazano u radu.

1.1. Općenito o ponavljanju postupka nakon konačnosti presude ESLJP

¹ Siniša Triva, Mihajlo Dika; Građansko procesno pravo, sedmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, NN, Zagreb 2004, str. 740.

Konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama je ishodišni dokument za ponavljanje postupka na temelju konačne odluke ESLJP. Njen sadržaj je s vremenom dopunjen dodatnim protokolima. Svaka država potpisnica Konvencije dužna je osigurati poštivanje prava i temeljnih sloboda zajamčenih Konvencijom i Protokolima. U tu svrhu je ustanovljen Europski sud za ljudska prava koji služi kao mehanizam zaštite konvencijskih prava, ako prava predviđena Konvencijom nisu na nacionalnoj razini dovoljno osigurana ili zaštićena prilikom postupka pred nacionalnim sudovima. Svaki pojedinac, skupina pojedinaca ili nevladina organizacija, koji smatraju da su im povrijeđena prava ili temeljne slobode zajamčene Konvencijom i njenim Protokolima, mogu se obratiti sa zahtjevom za zaštitu ESLJP, pod uvjetom da su prethodno iscrpili sva domaća pravna sredstva. Konačne presude Europskog suda za ljudska prava su obvezujuće za države potpisnice, koje su dužne osigurati izvršenje odluka vezanih uz postupke kojih su stranke. Konvencija je kao tijelo koje provodi nadzor nad odlukama ESLJP predvidjela Odbor ministara. Odbor ministara je tijelo koje o provedenom nadzoru donosi zaključnu rezoluciju kojom zatvara slučaj, ako nađe da su adekvatno provedene individualne i opće mjere.

U rezoluciji² Odbor ministara navodi kako bi preispitivanje slučaja, osobito ponavljanje na nacionalnoj razini moralo biti moguće osobito ako je stranka pretrpjela značajnu povredu prava, kao posljedicu proceduralnih pogrešaka nacionalnih sudova što automatski postavlja pitanje o istinitosti i zakonitosti odluka nacionalnih sudova, naročito kad je takva povreda utvrđena konačnom odlukom ESLJP.³ Ponavljanje postupka je u konačnici možda i jedina mjera koja će omogućiti *restitutio in integrum* u području kaznenog prava, na što upućuje članak 502. hrvatskog Zakona o kaznenom postupku u kome je navedena mogućnost obnove postupka na temelju konačne odluke ESLJP, i kao takvo je prihvaćeno u svim državama članicama Vijeća Europe, ali ponekad traži i odluku viših sudova o tome.⁴

² https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805e2f06 , 30.10. 2022.

³ <https://rm.coe.int/tfs-reopening-en/1680a8a486> str. 4. 30.10.2022.

⁴ *Ibid.*, bilješka 3

U dokumentu Odbora za izvršenje presuda ESLJP „Thematic Factsheet – Reopening of domestic judicial proceedings following the European Court's judgments“ stoji kako je moguće i da osobe koje nisu podnijele inicijalni zahtjev pred ESLJP, mogu zatražiti ponavljanje njihovog postupka ako on svojim sadržajem ulazi u doseg oglednih presuda, iako ne postoji obaveza države za otvaranjem takvih postupaka, pa čak niti kad bi se radilo o većem broju povreda jer u tom slučaju države samostalno odlučuju jesu li takva “masovna“ otvaranja uopće realna. Iako ESLJP nema pravo nametnuti državama kao dužnost da ponovno pokrenu postupak premda je takvo rješenje navedeno u uputi presude ESLJP, države svejedno zadržavaju obavezu da provode Konvenciju čije su potpisnice i preispitaju svaki slučaj ako je to potrebno da se otklone nepravilnosti.

Vijeće Ministara obično čeka završnu presudu u postupcima koji se tiču kaznenog prava kad je utvrđena materijalna povreda Konvencije jer to najčešće znači oslobađajuću presudu, dok u slučajevima kad je povreda adekvatno sanirana u tijeku ponovljenog postupka nema potrebe za čekanjem, nego se završna rezolucija donosi ranije. Nešto je drugačije u slučaju ponavljanja građanskih sudskih postupaka. Naime, u nekim državama, kao što su Slovenija, Irska, Austrija, Belgija, Grčka, Francuska, Malta i Poljska⁵ ponavljanje građanskog parničnog postupka se ne provodi radi zaštite načela pravne sigurnosti i trećih koji nastupaju u dobroj vjeri, posebice ako je moguće otkloniti povredu pravičnom naknadom.

Iako je ponavljanje postupka najčešće jedina mjera za ostvarenje načela *restitutio in integrum*, države svejedno zadržavaju alternativne opcije u mjeri u kojoj su one prigodne da se brzo, učinkovito i poštujući stajališta ESLJP ostvare učinci načela, kao što su to određivanje pravične naknade ili pomilovanje.

1.2. Europski sud za ljudska prava

Protokol br. 11⁶ je odredio ESLJP kao stalnu instituciju koja osigurava zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda dok sucima jamči potpunu samostalnost u odnosu na zemlju koja ih šalje. Europski sud za ljudska prava nema ovlasti da preinači, ukine ili mijenja

⁵ <https://rm.coe.int/tfs-reopening-en/1680a8a486>, str.6, bilješka 21, 05.11. 2022.

⁶ Protokol br. 11 uz Konvenciju o ljudskim pravima i temeljnim slobodama je stupio na snagu 1. studenog 1998.

odluke domaćih sudova jer „nije žalbeni sud u odnosu na sudove država potpisnica“. ⁷ Isto tako, nije propisan ni strogi okvir primjene odredaba Konvencije nego se Konvencija tumači i neposredno primjenjuje u odnosu na svaki konkretan slučaj uzimajući u obzir postojeću praksu Suda. Sve to upućuje na Konvenciju kao „živi mehanizam“ koji je potrebno tumačiti u skladu s promijenjivim okolnostima. U odluci Europskog suda za ljudska prava u kojoj odlučuje o zahtjevu br. 24660/07 podnositelja *Zlatana Lukežića protiv Hrvatske*, Sud izričito navodi u točki 50. da je njegova „jedina zadaća osigurati poštivanje obveza koje su preuzele visoke ugovorne stranke u skladu s čl. 19 Konvencije“ koji se odnosi na ustanovljenje ESLJP kao stalnog sudišta, a u točki 51. navodi kako je „zadaća Suda provjeriti jesu li posljedice tumačenja domaćeg prava u skladu s Konvencijom“. ⁸ Nakon donošenja konačne presude u postupku pred ESLJP čitav spis se mora dostaviti Odboru ministara Vijeća Europe koji provodi nadzor.

Države članice same izabiru mjere za provedbu odluka ESLJP i o tom izboru sastavljaju akcijski plan ili akcijsko izvješće koje podnose Odboru ministara Vijeća Europe. Provedba mjera je u nadležnosti onog državnog tijela koje je svojim radnjama ili propuštanjima dovelo do povreda odredaba Konvencije. U postupku nadzora s velikom se pozornošću razmatra jesu li mjere izvršenja odluka adekvatne i provode li se uopće.

Na osnovu akcijskog plana ili akcijskog izvješća daje se procjena. Ako se utvrdi u procjeni da je država poduzela sve potrebne mjere da otkloni štetne posljedice propuštanja radi kojih je nastupila neka štetna posljedica za podnositelja zahtjeva i ako je poduzela sve mjere potrebne da se spriječe buduće povrede Konvencije, Odbor ministara će završnom rezolucijom zatvoriti razmatranje predmeta. Međutim to ne znači da nije moguće ponovno otvaranje istog postupka kao što je slučaj s presudama *Bjedov protiv Hrvatske*⁹, *Škrtić protiv Hrvatske*¹⁰ i *Brežec protiv Hrvatske*¹¹ u kojima je utvrđena povreda čl. 8. Konvencije koji određuje pravo na dom i višestruko je istaknuto da „domaći sudovi nisu razmotrili prigovore tuženika o zaštiti prava na dom niti su proveli test razmjernosti prilikom postupka iseljenja“. S obzirom na to da je Odbor ministara okončao nadzor nad prethodno provedenim postupcima (

⁷ Damir Kontrec, Vitomir Boić, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i praksa ESLJP - građanskopravni aspekt, Pravosudna akademija, Zagreb, kolovoz 2017, str. 15.

⁸ ESLJP, *Zlatan Lukežić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 24660/07, odluka od 10. rujna 2013.

⁹ ESLJP *Bjedov protiv Hrvatske*, zahtjev br. 42150/09, presuda od 29. svibnja 2012.

¹⁰ ESLJP *Škrtić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 64982/12, presuda od 05. prosinca 2013.

¹¹ ESLJP *Brežec protiv Hrvatske*, zahtjev br. 7177/10, presuda od 16. travnja 2002.

*Ćosić protiv Hrvatske*¹², *Paulić protiv Hrvatske*¹³, *Orlić protiv Hrvatske*¹⁴) u kojima je također utvrđena povreda prava na dom, pretpostavljajući da će nacionalni sudovi u budućnosti primjenjivati načela prava na dom onako kako su utvrđena u odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske uz primjenu testa razmjernosti, a što se nije ostvarilo u praksi domaćih sudova, Odbor ministara ima mogućnost opet otvoriti zatvoreni postupak izvršenja presuda. Kontrola nad domaćim tijelima traje sve dok Odbor ministara ne zaključi kako su provedene sve mjere u vezi s određenim predmetom i o tome sastavi rezoluciju.

Odbor ministara Vijeća Europe od 2011. godine predmete razvrstava ovisno o tome trebaju li pojačani nadzor ili uobičajeni. Uobičajeni nadzor je slučaj kod većine država. Presude u kojima se zahtjeva donošenje hitnih pojedinačnih mjera, ogledne¹⁵ (pilot) presude, zatim presude u kojima se detektiraju veliki strukturni ili složeni problem koji su otkriveni u postupku pred ESLJP ili Odborom ministara te međudržavni sporovi, su presude koje traže pojačani nadzor što konkretno znači pojačanu suradnju s odgovornim državama, kao što je pružanje pravne pomoći pri izradi i provođenju akcijskih planova, zatim preporuka vrste mjera koje treba poduzeti i slično¹⁶. Moguće je da jedan predmet prijeđe s jedne metode na drugu metodu nadzora ako je to potrebno radi adekvatnog izvršenja odluka ESLJP.

Iako su odluke ESLJP su u svojoj naravi deklaratorne, a to znači da one samo utvrđuju postojanje povrede nekog prava zajamčenog Konvencijom, takav oblik presuda se sve više odbacuje pa tako ESLJP sve više u presudama odstupa od same deklaracije i izriče koje mjere bi trebale poduzeti države prilikom izvršenja odluka.

¹² ESLJP *Ćosić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 28261/06, presuda od 15 siječnja 2009.

¹³ ESLJP *Paulić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 3572/06, presuda od 22. listopada 2009.

¹⁴ ESLJP *Orlić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 48833/07, presuda od 21. lipnja 2011.

¹⁵ Ogledna presuda je odgovor novije sudske prakse na okolnosti koje su toliko važne zbog primjene Konvencije i zaštite prava jer ukazuju na neusklađenost sudske prakse i odredaba u Konvenciji, da je neophodno da se ukaže državama na postojeći nesklad kako bi se moglo intervenirati na nacionalnom nivou sa ciljem da se ukloni neslaganje. Nakon što ESLJP donese presudu u pilot predmetu, poziva Vladu na usklađivanje domaćeg zakonodavstva s Konvencijom, a Sud obrađuje ostale zahtjeve koji su slični. ESLJP je u posebnom dijelu presude Statileo istaknuo zapažanje da se „temeljni problem tiče samog zakonodavstva i da se utvrđenja suda protežu izvan pojedinačnog interesa podnositelja“.

Statileo protiv Hrvatske zahtjev br. 12027/10, presuda od 10. srpnja 2014., točke 77 i 165.

¹⁶ S. Trgovac, S. Grbavac, S. Marković Ustavnosudski pogled na izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 39, br. 1, 2018, str. 647.

2. Povreda članka 6. Konvencije

Moglo bi se reći kako je povreda članka 6. Konvencije, odnosno prava na pravično suđenje jedna od češćih povreda i razlog za ponavljanje postupka. To je vidljivo iz više primjera. Jedan od njih je predmet *Lesjak protiv Hrvatske, zahtjev br. 25904/06*, u kojem je tužitelju koji je bio zaposlen u Varaždinskoj policiji, upućen jednostran otkaz ugovora o radu putem pošte. Tužitelj je zatražio zaštitu svojih prava, no nije dobio nikakav službeni odgovor od poslodavca pa je podigao tužbu pred Općinskim sudom tvrdeći kako mu nije uručen nikakav službeni dokument i stoga njegov ugovor o radu još traje. Općinski sud je tužbu odbacio i naveo da nije nadležan s obzirom na to da se radi o upravnom aktu. Tužiteljeve žalbe su bile odbačene i od strane Županijskog suda i Vrhovnog suda. Obrativši se Upravnom sudu, on je pak zatražio od tužitelja da navede broj akta i datum na koji se poziva jer će u protivnom sud odbaciti tužbu kao manjkavu, što nije bilo moguće jer upravni akt nije postojao. Protiv odluke Upravnog suda, tužitelj je podnio tužbu Ustavnom sudu koji je također odbacio tužbu. Upravni sud, smatrajući da nije nadležan za odlučivanje, obratio se Vrhovnom sudu sa zahtjevom za rješavanje sukoba nadležnosti, uz navođenje kako se radi o sporazumnom raskidu ugovora o radu što ne ulazi u nadležnost Upravnog suda.

Navodna povreda članka 6. Konvencije se u ovom slučaju temelji na nerješavanju merituma slučaja zato što nijedan od sudova kojima se tužitelj obratio nije odlučivao o meritumu, uz argument Vlade da tužitelj nije poštivao redovni pravni put jer nije postupio po nalogu Upravnog suda i dostavio dopunu tužbe, a tužitelj navodi kako je upravo nepostojanje upravnog akta meritum spora. ESLJP je utvrdio da je pitanje osnovanosti prigovora neraskidivo povezano s problematikom iscrpljivanja redovnog pravnog puta i kao takav zahtjev tuženika je dopušten. Također, ESLJP navodi da je Upravni sud, u slučaju primitka nepotpunog tužbenog zahtjeva, jer nepostojanje upravnog akta zapravo predstavlja osnovu na kojoj tužitelj ističe nezakonitost dokaza, bio dužan obratiti se Vrhovnom sudu da bi se riješilo pitanje nadležnosti, a nije smio odbaciti tužbu jer mu nije dostavljen broj i datum spornog upravnog akta kao što je učinio.

Takav postupak Upravnog suda, ESLJP naziva pretjeranim formalizmom i karakterizira ga kao prepreku ostvarenju prava, navodeći da forma ne smije onemogućiti ispunjenje svrhe prava. Primijetivši kako je tužitelj stavljen u nemoguć položaj u kome ni Općinski ni Upravni sud nisu odlučivali o zakonitosti odluke o prestanku radnog odnosa,

ESLJP utvrđuje kako je povrijeđen članak 6. Konvencije, ali odbija zahtjev podnositelja u dijelu koji se odnosi na zaštitu njegovog prava na rad. Podnositelju zahtjeva je određena novčana naknada.

Na kraju presude izneseno je i zajedničko mišljenje sudaca Spielmana i Malinvernija, a koji kažu da “ono što je uistinu bitno je to da Sud u svojim presudama ne bi trebao samo iznositi što je moguće preciznije opise naravi utvrđenih povreda Konvencije, već bi u izreci dotičnoj državi trebao ukazati i na mjere za koje smatra da su najprikladnije za otklanjanje povrede¹⁷.” Također navode u mišljenju kako bi u slučajevima u kojima se utvrđuje povreda čl.6 stavka 1 Konvencije, odnosno u kojima podnositelj zahtjeva nije imao pristup sudu, najprikladniji oblik naknade bio ponavljanje postupka uz poštivanje svih zahtjeva poštenog suđenja da se ostvari načelo *restitutio in integrum*. Suci naglašavaju u izdvojenom mišljenju da je novčana naknada zapravo supsidijarna i bolje je prednost dati uspostavljanju “statusa *quo antes* za podnositelja”. Tek u krajnjim fazama spora, ako stranke nisu uspjele riješiti na drugi način, trebalo bi se odlučivati o novčanoj naknadi.

U preporuci Odbora Ministara, *Recommendation No. R (2000) 2*¹⁸ navedeno je kako ugovorne stranke trebaju preispitati svoje pravne okvire unutar kojih je potrebno omogućiti ostvarenje načela *restitutio in integrum*, a poziva i države ugovornice koje to još nisu učinile, da razmotre mogućnost ponavljanja postupka kako bi se presude ESLJP u potpunosti izvršile naročito ako oštećena strana i dalje trpi štetne posljedice koje nisu primjereno ispravljene primjerenom zadovoljstvom i koje se ne mogu otkloniti drugačije nego ponavljanjem postupka. Uvjet je da postoji izravna uzročna veza između radnje koja je sporna i teške patnje, a presuda ESLJP navodi na zaključak da je povrijeđena odluka u meritumu suprotna Konvenciji ili postoje takve proceduralne pogreške koje dovode u pitanje zakonitost i istinitost presude domaćeg suda. Odbor Ministara objašnjava kako se preporuka za ponavljanje postupka odnosi najviše na sudske postupke u kojima postojeći zakon predstavlja prepreku pokretanju ponavljanja postupka¹⁹.

U objašnjenju navode kako je ponavljanje postupka od najveće važnosti u kaznenim postupcima, ali i svakom drugom u kome postoje povrede koje se mogu okarakterizirati

¹⁷ *Lesjak protiv Hrvatske*, zahtjev br. 25904/06, presuda od 18. veljače 2010. str 15, točka 3., str. 16. točka 9.

¹⁸ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805e2f06n, 4.11.2022.

¹⁹ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805e2f06, točka 6, 04.11.2022.

dodatnim kriterijima iz Rezolucije, a kojima se daje ocjena da je ponavljanje postupka zapravo vrjednije od načela *res iudicata i pravne sigurnosti*. Problematiku sigurnosti trećih osoba koje su stekle neka prava na temelju odluke koju valja preispitati, potrebno je rješavati na nacionalnom nivou.

U sličnim predmetima *Hrdalo i Maravić Markeš protiv Hrvatske*, zahtjevi broj 23272/07, 70923/11, radi se o upravnim sporovima koje su podnositelji pokrenuli pred Upravnim sudom protiv bivših poslodavaca. U slučaju Hrdalo to je bila Vlada Republike Hrvatske, a u slučaju Maravić Markeš Općinsko vijeće Zagreb. Upravni sud je proslijedio tužbe tuženicama na odgovor, oni su se izjasnili i iznijeli i neke nove argumente, no Upravni sud nije nikad proslijedio odgovore na tužbu tužiteljima iako se na te nove argumente oslonio u svojim odlukama. Podnositelji su prigovorili kako je suđenje nepravedno jer nisu dobili mogućnost očitovanja na odgovore tuženika, što je potvrdio i ESLJP kao povredu članka 6. st. 1. Konvencije. Kao povredu prava na pošteno suđenje ESLJP argumentira da svaka stranka mora imati priliku da se izjasni o navodima druge strane, bez obzira od kakvog su značaja za ishod postupka²⁰. No međutim, ESLJP nije dosudio nikakvu naknadu na ime materijalne štete podnositeljima zahtjeva jer nije utvrdio uzročnu vezu između odluka domaćih sudova i štete. Što se tiče nematerijalne štete, ESLJP smatra da je utvrđivanje povrede dovoljna satisfakcija za stranke u postupku.

S obzirom na to da u predmetu Hrdalo podnositelj nije tražio ponavljanje postupka, Vlada Republike Hrvatske smatra kako nema nikakve potrebe za dodatnim individualnim mjerama. U predmetu Maravić Markeš, podnositelj je zatražio ponavljanje upravnog postupka pred Visokim upravnim sudom po članku 76. st. 1 Zakona o upravnim sporovima²¹. Visoki upravni sud je prihvatio zahtjev i ukinuo postojeću presudu, predmet vratio na ponavljanje postupka. U ponovljenom postupku su uklonjene povrede načela nejednakosti oružja, strankama je dana prilika da se izjasne o svim navodima. Konačno je Visoki upravni sud odbacio tužbu tužitelja o glavnoj stvari. S obzirom na ishod suđenja, Vlada smatra kako ni ovdje nema potrebe za određivanjem individualnih mjera. U pogledu generalnih mjera,

²⁰ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804abc6a, str 1. 20.11.2022.

13. Zakon o upravnim sporovima, NN 20/2010, čl 76, st (1) Spor okončan presudom obnovit će se na prijedlog stranke:

1. ako je konačnom presudom Europskog suda za ljudska prava odlučeno o povredi temeljnog ljudskog prava ili slobode na drukčiji način od presude suda,

istaknuta je legislativna promjena. Budući da se na predmet primjenjivao Zakon o upravnim sporovima iz 1991. godine, a u njemu nije bilo odredbe po kojoj je sud dužan uručiti odgovor tuženika tužitelju i tako osigurati transparentnost i jednakost oružja u postupku, taj zakon je proglašen manjkavim.²² I prije presude Hrdalo, domaće vlasti su bile svjesne manjkavosti zakona pa su uskladile praksu sa standardima ESLJP 2010. godine prema kojima je potrebno omogućiti strankama očitovanja na tvrdnje druge strane i na sva činjenična i pravna pitanja, kako navodi Vlada u akcijskom izvješću. Novi Zakon o upravnim sporovima je stupio na snagu 01.01.2012. , samo četiri dana nakon pravomoćnosti presude Hrdalo. Nakon stupanja na snagu novog zakona, usklađena je praksa s praksom ESLJP.

ESLJP je nadalje primijetio da odbacivanjem ustavne tužbe, Ustavni sud nije otklonio povredu načela jednakosti. Rezultat toga je da se Ustavni sud u izreci pozvao na presudu u predmetu Maravić Markaš i u odluci broj *U-III-6296/2013* od 06. ožujka 2014. , ukinuo prijašnje odluke Upravnog suda. Kako bi se spriječile buduće povrede, presuda je objavljena na stranici Ureda zastupnika, Ustavnog suda, a objavljene su i analize. Uvrštena je također i u znanstveni rad. Osim navedenih, analiza presude je poslana i svim neposrednim i posrednim upravnim sudovima, Ustavnom sudu, članovima Državnog vijeća za izvršenje presuda ESLJP. Vlada smatra kako su navedene mjere dovoljne da se spriječe povrede načela jednakosti ubuduće. ESLJP nije dodijelio nikakvu novčanu naknadu podnositeljima zahtjeva.

Za funkcionalan pravni sustav neophodno je rješavanje predmeta u razumnom roku pa su od velikog značaja za razvoj domaće prakse i predmeti u grupi *Horvat protiv Hrvatske, zahtjev br. 51585/99*. Skupine predmeta koje se odnose na pitanje razumnog roka su najviše doprinijele izmjenama Zakona o parničnom postupku, ali i izmjeni Ustavnog zakona o Ustavnom sudu 1999. godine kada je unesena odredba da podnositelj može podnijeti ustavnu tužbu iako nije iscrpljen redovni pravni put, ako sud nije donio odluku u razumnom roku. Bude li ustavna tužba prihvaćena, Ustavni sud određuje rok u kojem sud pred kojim se vodi postupak mora donijeti odluku u meritumu.

Izmjenom zakona o parničnom postupku iz 2003, ukida se inkvizitorna funkcija suda i određuje se da na strankama leži teret dokazivanja navoda, pa se ukida i mogućnost da se vraća predmet na ponovno suđenje zato što sud nije utvrdio dokaze i činjenice po službenoj

²² https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804abc6a, str 3. 20.11.2022.

dužnosti. Uvodi se opće pravilo da građanske predmete u prvom stupnju sudi sudac pojedinac, izmijenjena su pravila o pozivima koja su do tog momenta izazivala brojna odugovlačenja u postupku, uvedene su novčane kazne za zloupotrebu procesnih prava koja uzrokuju odugovlačenje postupka, povećan je broj mogućnosti u kojima se parnični predmeti mogu rješavati alternativno izvan suda, ukinuta je mogućnost da državni odvjetnik može podnijeti reviziju pravomoćnih presuda u izvanparničnom postupku.

U predmetima *Raguž protiv Hrvatske br. 43709/02* i *Kirinčić i drugi protiv Hrvatske br. 31386/17* ESLJP iznova upućuje na problem odugovlačenja postupka. U izvješću Odboru ministara u grupi Raguž, Republika Hrvatska je navela da su poduzete generalne mjere u smislu izmjene Zakona o parničnom postupku 01. travnja 2013. godine koje se odnose na postavljanje strogih rokova sa svrhom da se spriječe odgađanja postupka.

Izmjenom je određeno da svaki rok dosuđen od strane suda može biti produžen samo jednom, skraćen je rok za podnošenje zahtjeva za povrat u prijašnje stanje s tri mjeseca na dva, a suci imaju obvezu donijeti i objaviti presudu u roku od 45 dana od završetka završnog ročišta, umjesto 60 dana kako je bilo prije izmjena. Također uvedena je novina da vještaci svoje izvješće trebaju predati u roku 60 dana, a kao jamstvo povećanoj učinkovitosti ukinuta je mogućnost za privremenim prekidom parničnog postupka. Izmjenama je povećan i broj predmeta koje može voditi sudski savjetnik, a sucima je dana ovlast da načelom slobodne ocjene razmotre činjenice i dokaze u situacijama kada bi druge radnje značile povećane troškove ili poteškoće u rješavanju predmeta. Strankama je stavljen teret sudjelovanja u raspravi, u smislu ako obje stranke ne dođu na glavno ročište ili ako aktivno ne sudjeluju, sud će smatrati da je tužba povučena. Procesna disciplina postiže se uvođenjem pripremnog ročišta. Najkasnije na pripremnom ročištu su stranke dužne iznijeti sve sporne činjenice i dokaze, a ono se može odgoditi samo jednom. Sud je dužan obavijestiti stranke da mogu spor riješiti i medijacijom. Određeno je i da žalbeni sudovi mogu vratiti predmet samo jednom. Ako stranka ne sudjeluje na ročištu, presuda se objavljuje na oglasnoj ploči suda, tako da je ubrzana i dostava presude.

Također, u 2013. godini kao odgovor na traženja ESLJP, Ministarstvo pravosuđa je implementiralo i sustav eSpis-a u općinske i županijske sudove u koji se unose dnevna statistička izvješća generirana prema različitim parametrima u svrhu skraćivanja postupka

pred sudovima. U eSpis se tako unose dnevna izvješća o broju predmeta koje sud nije rješavao u periodu duljem od šest mjeseci, zatim izvješća o rokovima u kojima sudac zakazuje rasprave i dnevna izvješća o predmetima u kojima su korištena pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Omogućuje se i pregled postupka odlučivanja u predmetu u kojem se postavlja pitanje duljine postupka, te podaci o predmetima u kojima je došlo do prekoračenja rokova. To omogućuje predsjedniku suda i ministru pravosuđa kontrolu nad radom sudova, a osim toga uvođenje eSpisa je omogućilo bolji nadzor i kontrolu nad opterećenjem sudaca i nad koracima koje poduzimaju u rješavanju predmeta, a posebice u kategorijama neriješenih ili zaostalih predmeta. Pravosudna inspekcija nadzire predmete koji nisu riješeni u periodu duljem od tri godine. Ako naiđe na takav predmet, traži se do predsjednika suda da u roku od 45 do 90 dana nakon zaprimanja izvješća inspekcije, dostavi Ministarstvu pravosuđa akcijski plan s konkretnim mjerama koje predviđa za taj postupak, a poslije toga periodično svaka tri do šest mjeseci i izvješće o mjerama koje su poduzete.

U akcijskom izvješću *Jakupović grupe*, od 26. rujna 2018. Vlada je kao odgovor na problematiku suđenja u razumnom roku i nedostatka učinkovitog pravnog sredstva, uputila na akcije poduzete vezano uz slučajeve *Raguž grupe* koje su donijele značajne promjene u hrvatski pravni sustav, pa tako navode kako su Zakonom o sudovima iz 2013.godine uvedena i dva pravna lijeka, a to su zaštita u slučaju odugovlačenja postupka i pravo na traženje naknade štete. Također navodi kako je sudska praksa domaćih sudova usklađena s praksom ESLJP.²³ Kao individualna mjera, određena u slučaju *Jakupović protiv Hrvatske, zahtjev br. 12419/04*, navedena je između ostalog i *restitutio in integrum* što je više moguće.

U predmetima *Sukobljević, Krnić i Domančić*, ESLJP je uputio na problematiku dužine postupka u radnim sporovima, ali i pitanje opterećenosti sudova s obzirom na to da je u 2012.godini Općinski sud u Zagrebu rješavao 50% svih predmeta građanskog i radnog prava. Stoga je osnovan Općinski radni sud u Zagrebu što je rezultiralo smanjenjem broja riješenih slučajeva od 2014. do 2017. godine za 49%.²⁴

U okviru *Raguž grupe* nalaze se i predmeti vezani uz razvod braka i utvrđivanje očinstva za koje je Vlada ocijenila da se mogu također skratiti gore navedenim mjerama za skraćivanje postupka. Osim navedenih općenitih mjera, organizirane su i edukacije za suce,

²³ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016808de34a, 20.08.2022, str 7.

²⁴ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016808d342f 13.08.2022., str.9, točka

pa i okrugli stol sudaca na kojem se raspravljalo o konvencijskim zahtjevima za suđenje u razumnom roku i primjeni prakse sudaca ESLJP.

Navedene mjere ipak nisu spriječile novo utvrđenje povrede prava na suđenje u razumnom roku pa tako ESLJP u predmetu *Kirinčić i drugi protiv Hrvatske, br.31386/17*, iznova upućuje na odugovlačenje postupka. U ponovljenom postupku je određena novčana naknada kao individualna mjera podnositelju zahtjeva, dok je provođenje generalnih mjera rezultiralo izmjenom Zakona o parničnom postupku 2019. godine s ciljem da se suđenje doista i provede u razumnom roku. Odbor ministara je preispitao akcijski plan predmeta *Raguž protiv Hrvatske br. 43709/02* i zatvorio ga rezolucijom, a uslijedila je novina u obliku digitalizacije i elektroničke komunikacije između stranaka u postupku i suda. Osim toga, uveden je i ogledni postupak koji ima svrhu smanjiti broj slučajeva pred sudom tako što se donosi jedinstveno rješenje za ista pravna pitanja.

U akcijskom planu Vlada također upućuje na djelovanje integriranog sustava za upravljanje sudskim odlukama – eSpisa. Upućuje i na posebni pravni lijek prema Zakonu o sudovima iz 2013., a to je zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku kojeg može podnijeti stranka postupka koji je u tijeku, a koja smatra da se postupak neopravdano odugovlači. Pravni lijek je ubrzavajući i podnosi se predsjedniku suda pred kojim se vodi postupak, a cilj mu je da se postupak ubrza određivanjem roka u okviru šest mjeseci u kojem se postupak mora okončati. Ako sudac koji vodi predmet ne bi poštivao određeni rok u kojem treba završiti postupak, stranka ima pravo na novčanu naknadu. Poslije 01. studenog 2019., navodi se ustavna tužba kao ispravniji način, s obzirom na to da kombinirani ubrzavajući pravni lijek, ukoliko ne sadrži u sebi zahtjev za naknadu štete, potencijalno stavlja stranku u još teži položaj pa umjesto skraćivanja postupka, postoji mogućnost da se on još više produlji, kako je u izvješću izrazio Ustavni sud.²⁵

ESLJP je 2020. godine donio još dvije presude protiv Republike Hrvatske, a to su *Mirjana Marić protiv Hrvatske, br. 9849/15*; *Glavinić i Marković protiv Hrvatske, br. 11388/15 i 25605/15*. U presudama navodi povredu prava na suđenje u razumnom roku prema čl.6 st.1 Konvencije, ali i neučinkovitost pravnih sredstava za zaštitu postojećih prava prema članku 13. Konvencije koji nalaže državama da osiguraju adekvatna pravna sredstva za zaštitu prava zajamčenih Konvencijom. ESLJP je u obrazloženju naveo kako ubrzavajuće pravno

²⁵ [https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C1258686003262FB/\\$FILE/U-X-4090-2020.pdf](https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C1258686003262FB/$FILE/U-X-4090-2020.pdf), 13.08.2022.

sredstvo u slučaju u kome je već nastupila povreda prava na suđenje u razumnom roku nije učinkovito ako u isto vrijeme ne sadrži i odštetni zahtjev, što je prema Zakonu o sudovima iz 2013. godine moguće samo ako sudac kome je predsjednik suda odredio rok za zaključenje slučaja, ne ispoštuje određeni rok. Također, ESLJP je naveo da stranke prije nego što mu se obrate, osim ubrzavajućeg pravnog sredstva moraju tražiti i odštetno, prema čl. 64, st. 1, točke 2. ZOS²⁶.

Ustavni sud dalje navodi, pozivajući se na odluke ESLJP u predmetima *Novak protiv Hrvatske, br. 7877/14, Grzinčić protiv Slovenije br.26867/02, Vukelić protiv Crne Gore br. 58258/09*, u kojima je ESLJP ocijenio djelotvornim zakonodavne modele slične onom u hrvatskom Zakonu o sudovima iz 2013, a u kojima stranke mogu koristiti odštetno pravno sredstvo pod uvjetom da su prvo iskoristile pravno sredstvo koje služi ubrzanju postupka, da hrvatski postojeći zakonski model ne ispunjava svoju svrhu te ga je potrebno doraditi.²⁷

U predmetu *Zustović protiv Hrvatske*, zahtjev broj 27903/15, odluka od 21. travnja 2021., ESLJP je utvrdio povredu prava na pošteno suđenje pred domaćim sudovima i na taj način omogućio stranci da ostvari naknadu sudskih troškova žalbenog postupka iz 2014. godine pred domaćim sudom koji je presudio u korist podnositeljice zahtjeva. Podnositeljica je 2012. godine podnijela tužbu za reviziju Upravnom sudu u Rijeci vezano za ukidanje odluke Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje kojom se njoj uskraćuje pravo na invalidsku mirovinu. Upravni sud je odluku ukinuo 2014. godine, no troškove je u skladu s tadašnjim Zakonom o upravnim sporovima, prema kojem svaka stranka snosi svoje, podijelio na dva dijela. Podnositeljica je osporila dio o naknadi troškova pred Ustavnim sudom koji je njenu tužbu proglasio nedopuštenom 2014. godine. Nakon toga je podnijela zahtjev za preispitivanje odluke pred Upravnim sudom, no ovaj put je Upravni sud naložio HZMO da tužiteljici nadoknadi troškove, obzirom da je čl. 79. Zakona o upravnim sporovima koji se odnosi na plaćanje troškova ukinut pred Ustavnim sudom kao neustavan. No Visoki upravni sud je 2018. godine ukinuo odluku o troškovima i naredio da svaka stranka snosi svoje. Podnositeljica je zatim podnijela drugu ustavnu tužbu kojom se pobija odluka Visokog

²⁶Zakon o sudovima, NN [28/13](#), [33/15](#), [82/15](#), [82/16](#), [67/18](#), [126/19](#), [130/20](#), [21/22](#), [60/22](#) članak 64 : (1) Pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku su:

1. zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, 2. zahtjev za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku. (2) Postupak odlučivanja o zahtjevima iz stavka 1. ovog članka provodi se uz odgovarajuću primjenu pravila o izvanparničnom postupku, u pravilu bez održavanja ročišta.

²⁷ [https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C1258686003262FB/\\$FILE/U-X-4090-2020.pdf](https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C1258686003262FB/$FILE/U-X-4090-2020.pdf), 20.08.2022. str. 6

upravnog suda i 2019. godine predmet vraća na ponovno suđenje. 2020. godine, Visoki upravni sud donosi novu odluku kojom potvrđuje prethodnu odluku o naknadi troškova druge tužbe za reviziju u iznosu 3.125 kn.

ESLJP nalazi u odluci da postupci sudske revizije koji su provedeni na nezakonitim odlukama državnih tijela ne mogu biti pravedni, osim ako država kao stranka koja izgubila spor ne nadoknadi sve sudske troškove. Vlada navodi kako smatra da je ostvarena zadovoljština za stranku s obzirom na to da je njen postupak ponovljen i potvrđen joj je isti iznos novčane naknade kao u prethodnom. Ovo stajalište ne dijeli i ESLJP. Podnositeljica je zatražila naknadu materijalne i nematerijalne štete, što je ESLJP prihvatio uz obrazloženje da postoji dovoljno jasna uzročna veza između štete i materijalne i nematerijalne prirode još od prvog zahtjeva pred domaćim sudom iz 2014. godine i dosudio stranci ukupnu naknadu od 6,500 eura. U generalnim mjerama navedeno je da je Visoki upravni sud ukinuo odluku kojom je potvrdio podjelu troškova usprkos tome što je prije donošenja odluke Visokog upravnog suda, takva odredba ukinuta od strane Ustavnog suda i zamijenjena odredbom prema kojoj stranka koja izgubi nadoknađuje troškove.

2.1. Pravna sigurnost , sloboda govora i pravo okupljanja i udruživanja

Pravnoj sigurnosti uvelike doprinosi i poštivanje jednog od temeljnih načela, a to je *ne bis in idem*. Na to je ukazao i ESLJP u predmetu *Maresti protiv Hrvatske, zahtjev br. 55759/07* nakon kojeg je u sklopu generalnih mjera Ustavni sud odbacio dotadašnju praksu koja nije isključivala mogućnost da dva puta sudi o istom, a Vrhovni sud je osim usklađivanja prakse s načelom *ne bis in idem*, naložio i nižim sudovima da prilikom ocjene je li sudska odluka uredno dostavljena, ispituju sve okolnosti slučaja, kao što je to izrečeno u odluci od 29. kolovoza 2018. , broj *KŽ-430/2018-3*²⁸. Ova presuda se koristi i kao materijal na obuci sudaca²⁹. Naime, u predmetu *Maresti* radi se o povredi prava podnositelja zahtjeva na pristup sudu jer su domaći sudovi odbacili zahtjev podnositelja za izvanrednu reviziju ne uzimajući u obzir datum kad je presuda uručena. Podnositelj je proglašen krivim za isto djelo prvo u prekršajnom postupku, zatim u kaznenom. ESLJP je utvrdio da su domaći sudovi dopustili suđenje u kaznenom postupku usprkos poznavanju prethodne prekršajne osuđivanosti te

²⁸ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=090000168098e5de , str 4, točka 22., 22.11.2022.

²⁹ <https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22tabview%22:%5B%22document%22%5D,%22EXECIdentifier%22:%5B%22004-10101%22%5D%7D> 22.08.2022.

odbacili zahtjev podnositelja za izvanrednom revizijom pravomoćne presude iako je presuda umjesto podnositelju, uručena njegovoj mentalno oštećenoj majci. Vlada napominje da je podnositelj imao pravo zatražiti ponavljanje postupka nakon konačne odluke ESLJP, što je on i iskoristio i zatražio ponavljanje postupka pred Općinskim sudom u Pazinu koji je u potpunosti izvršio odluku ESLJP, otklonio nedostatke u novom postupku i donio oslobađajuću presudu u kaznenom postupku obzirom da je za isto djelo podnositelj već osuđen u prekršajnom postupku uz konstatiranje povrede načela *ne bis in idem*. Kao posljedica odluka i promijenjene prakse, Vrhovni sud je u reviziji broj *Rev-x 853/14-2* od 7. siječnja 2015., ukinuo odluke nižih sudova koje se tiču propusta o pravilnoj dostavi što je posljedično onemogućilo stranke da pravilno i u vremenskim rokovima odgovore. Vrhovni sud je također naložio sudovima da prilikom ocjene je li odluka pravilno dostavljena temeljito ispitaju sve okolnosti slučaja³⁰. Isti princip je primijenjen i u odlukama broj *Rev-x 225/14-2* od 22. ožujka 2016 i broj *Rev-x 963/2017-2* od 19. rujna 2018.

Kao generalna mjera potrebno je osim u potpunosti izvršiti presude ESLJP, i podići svijest sudaca i tužitelja kako bi se osiguralo ispravno izvršavanje načela *ne bis in idem*. Predstavnica Republike Hrvatske pred ESLJP objavila je članak „*Ne bis in idem – korak naprijed u tumačenju*“ u kome se pozvala na pravne standarde i načela izražene u odlukama *Maresti protiv Hrvatske, Zolotukhin protiv Rusije i A.i B. protiv Norveške*.

Dodirna točka svim procesnim postupcima je i ispitivanje svjedoka, pa se može spomenuti i predmet *Petrović protiv Hrvatske, zahtjev br. 63093/16*, u kojem je kao generalna mjera uspostavljeno usklađivanje prakse Ustavnog suda s praksom ESLJP u pogledu ispitivanja svjedoka, nakon što je ESLJP utvrdio povredu prava na pravično suđenje.

Slično i u predmetu *Erkapić protiv Hrvatske, zahtjev br. 51198/08* iz područja kaznenog prava, u kome je podnositelj zahtjeva na pravično suđenje proglašen krivim pred domaćim sudovima na temelju inkriminirajućih izjava njegovih suoptuženika koje su dane pred policijom, a kasnije povučene pred sudom prvog stupnja. Sud nije uzeo u obzir element prisile u pribavljanju izjava koje su dane u odsustvu zastupnika, a koje kasnije nije razmotrio nego je na takvim izjavama utemeljio svoju odluku usprkos traženju odvjetnika podnositelja zahtjeva da se izjave dobivene na nezakonit način izuzmu iz spisa. Kao elemente povrede prava na pravično suđenje, ESLJP je utvrdio da domaći sud nije dopustio podnositelju zahtjeva adekvatan odgovor na izjave njegovih suoptuženika, nije ocijenio okolnosti pod

³⁰ *Ibid.* Bilješka 29, točka 27

kojima su policiji date izjave i odluku je donio isključivo na izjavama koje nisu zakonite, bez ikakvih drugih dokaza koji bi potkrijepili odluku o krivnji za raspačavanje kokaina podnositelja zahtjeva. Podnositelj zahtjeva je zatražio nadalje ponavljanje postupka pred Županijskim sudom u Zagrebu. U toku ponovljenog postupka pružena mu je prilika da se izjasni o navodima suoptuženika i na taj način je otklonjena povreda. Sud nije utvrdio nijedan drugi dokaz i podnositelja zahtjeva 08. prosinca 2016. oslobodio krivnje za trgovinu drogom. Odluku je potvrdio Vrhovni sud i ona je postala pravomoćna. S obzirom na to da je podnositelj odslužio zatvorsku kaznu do trenutka pravomoćnosti, prema Zakonu o kaznenom postupku ima pravo na novčanu naknadu. Kao generalna mjera uvedena je izmjena Zakona o parničnom postupku na način koji osigurava snimanja prvog ispitivanja audio i vizualnim uređajima kako bi sud uvijek mogao adekvatno preispitati način prikupljanja dokaza i uzimanja izjava.

Kako bi se osiguralo potpuno poštivanje odluka ESLJP, Vlada u akcijskom izvješću navodi primjere usklađivanja prakse s praksom ESLJP. Odluka Ustavnog suda od 30. travnja 2013. broj *U-III-5807/201* upućuje na predmet *Erkapić* i navodi da se strankama u postupku mora omogućiti izjašnjavanje o navodima drugih, da je potrebno uzeti u obzir sve okolnosti u okviru kojih su pribavljeni dokazi i koje su utjecale na kvalitetu dokaza, naročito postojanje onih koje bi dovele u sumnju točnost i istinitost dokaza, a posebnu važnost se pridaje i sudskom obrazloženju odluka. Nadalje, u odluci od 23. prosinca 2014., broj *KŽ-1005/11-7* Vrhovni sud je utvrdio da nižestupanjski sudovi mogu donositi odluke samo na temelju dokaza koji ničim ne dovode u pitanje točnost i istinitost. Ponavljanjem postupka u slučaju *Erkapić* postignuta je individualna mjera *restitutio in integrum*, dok je izmjenama Zakona osigurano sprečavanje sličnih povreda u budućnosti.

U predmetu *Stojanović grupa protiv Hrvatske, zahtjev br. 23160/09*, Ustavni sud je prilagodio svoju praksu sukladno praksi ESLJP vezano uz slobodu govora iz članka 10 Konvencije, koju definira kao slobodu koja nije apsolutna, već ograničena³¹. U predmetima domaći sudovi nisu uspjeli definirati jasnu razliku između izjave činjenice i vrijednosne prosudbe, pa je Ustavni sud u odluci broj *U-III-7479/2014*, konačno utvrdio da je razlika između izjave činjenice i vrijednosne prosudbe u stupnju dokazivosti. Činjenice se mogu dokazati, dok vrijednosni sud ne može, iako se može temeljiti na činjenicama, pa tako razlika

31

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016808cdd58> 25.08.2022, str 7.

leži u mjeri u kojoj se može dokazati i demonstrirati neka tvrdnja kao činjenica. Ustavni sud je pozvavši se na odluku Županijskog suda u Zadru broj *GŽ-1046/16/2*, utvrdio da sloboda govora u smislu članka 10. Konvencije nije apsolutna, nego je ograničena člankom 8. koji jamči pravo na privatnost obiteljskog života, pa tako pri odlučivanju suci moraju uzeti u obzir konkretne okolnosti pojedinog slučaja, medijskih izvješća i posebno izjava činjenica i vrijednosnog suda. Kao rezultat predmeta, osigurano je nekoliko edukacijskih treninga za suce na ovu temu.

U predmetu *Hrvatski golf savez protiv Hrvatske, zahtjev br. 66994/14*, istaknuto je načelo slobode okupljanja i udruživanja kako je navedeno u članku 11. Konvencije. Naime u ovom slučaju je podnositelj zahtjeva zatražio zaštitu pred ESLJP zbog neopravdanog raspuštanja udruge od strane domaćih vlasti 2009. godine zbog bankrota, unatoč sporazumu u postupku da se udruga restrukturira, sačuva i nastavi njeno djelovanje čime je povrijeđen članak 11. Konvencije. Slučaj se nadalje odnosi i na povredu prava udruge na pošteno suđenje zbog nedostatka objektivne nepristranosti suca Ustavnog suda koji je proglasio nedopuštenom ustavnu tužbu protiv odluke kojom se raspušta udruga.

Udruga, podnositeljica zahtjeva, bila je udruženje golf klubova na razini Republike Hrvatske. U siječnju 2009. godine, otvoren je stečajni postupak pred Trgovačkim sudom i imenovan je stečajni upravitelj. Vjerovnici udruge su na saslušanju odlučili kako udruga treba nastaviti rad, umjesto da se provede likvidacija. Stečajni upravitelj je potom pokrenuo postupak radi naplate neuplaćenih članarina prema udruzi, a u međuvremenu je Ured Grada Zagreba pokrenuo upravni spor protiv udruge po službenoj dužnosti i donio rješenje da je udruga prestala s radom koje se temelji na odredbi Zakona o udrugama u kojem je naveden stečajni postupak kao jedan od razloga za prestanak udruge. Žalba udruge je odbijena kao i zahtjev za reviziju. Ustavna tužba je proglašena nedopuštenom 2014. godine. U ožujku 2009. zatražen je upis promjena u registar, koji je Gradski ured Grada Zagreba odbacio kao nedopušten jer je udruga prestala postojati. Potom su uslijedila odbijanja žalbe u srpnju 2010. od strane Ministarstva uprave i odbacivanje tužbe za preispitivanje postupka od strane Visokog upravnog suda 2013. Odlukom od 27. siječnja 2014. brisana je udruga iz registra. Naknadna žalba udruge i zahtjev za sudsku reviziju također su odbačeni.

ESLJP nalazi kao sporno to što su domaće vlasti raspustile udrugu “mehanički”³², postojanjem činjenice da je protiv udruge pokrenut stečajni postupak, a bez uzimanja u obzir

³² https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680a415dc, točka 3. a.), 14.11.2022.

sporazuma o nastavku rada udruge. Tom radnjom su vjerovnici ostali bez mogućnosti da namire svoja potraživanja prema udruzi. Osim toga, dovedena je u pitanje i pristranost suda, obzirom da je član vijeća Ustavnog suda bio supružnik predsjednika kluba u odnosu na kojeg je udruga podnositeljica pokušala namiriti neplaćene članarine. ESLJP je također utvrdio kako je gašenjem udruge koje je potvrđeno odlukom Ustavnog suda zapravo razriješen i dug udruge prema klubu supružnika suca Ustavnog suda.

Kao individualna mjera, prihvaćen je zahtjev 5. kolovoza 2020 za obnavljanjem postupka pred Upravnim sudom i ukinuta je odluka od 12. srpnja 2018. Rješenjem broj *Usz-3145/2020-3*, Visoki upravni sud prihvatio je žalbu udruge, poništio prethodnu odluku i naveo kako smatra da su sudovi morali preispitati razloge stečajnog postupka, a osobito odluke donesene u tom postupku, a koje vlasti nisu uzele u obzir iako je udruga nastavila postojati i nakon okončanja stečajnog postupka. Odluka Visokog upravnog suda je konačna, a udruga je opet upisana u registar. Nadalje, Visoki upravni sud je 11. Lipnja 2021. donio odluku *Uss-1/21* kojom poništava svoju prethodnu odluku vezano za brisanje udruge iz registra, poništio je i ostale odluke vezano uz prestanak aktivnosti udruge i na taj način ispoštovao odluku ESLJP koja navodi da je podnositelju zahtjeva povrijeđeno pravo na udruživanje zbog mehaničke i pogrešne primjene relevantnog domaćeg prava.³³ Udruga podnositeljica zahtjeva, zatražila je ponavljanje postupka i pred Gradskim uredom Grada Zagreba. Poništavanjem donesenih odluka i ponovnim upisom udruge u registar ostvareno je načelo *restitutio in integrum* u najvećoj mogućoj mjeri. Udruzi je odlukom suda izrečena i novčana naknada kao individualna mjera. S druge strane, utvrđeno je akcijskim planom kako nema sličnih postupaka pred ESLJP iako je povrijeđen čl. 11 Konvencije pa je potrebno zaključiti da se radi o izoliranom slučaju i samim tim je mjera podizanja svijesti dovoljna i prikladna da spriječi slične povrede u budućnosti. Presuda je objavljena i prevedena, a Zastupnički ured je sastavio prikaz činjeničnog i pravnog stanja predmeta i odluka suda koji je zatim podijeljen članovima nacionalnog vijeća za izvršenje odluka ESLJP, ali i Uredu Grada Zagreba. U pogledu povrede čl. 6. Konvencije, navodi se da nije bilo moguće znati unaprijed tko će sjediti u vijeću, ali je bilo potrebno da sutkinja odstupi kad je saznala za sve okolnosti i činjenice slučaja. Slijedom navedenog, Vlada Republike Hrvatske u akcijskom izvješću navodi slučajeve iz prakse u kojima su ostvarena potrebna sudačka odstupanja, a to su odluka br. *U-III-4614/2010* od 18. rujna 2013. u kojoj se odlučivalo o pitanjima Ministarstva pravosuđa, a sutkinja koja je bila javna dužnosnica Ministarstva pravosuđa,

³³ *Ibid.* Bilješka 32, točke 12 i 16.

povukla se iz zasjedanja. U odluci br. *U-III-38107/2009* od 10. rujna 2013, član sudačkog vijeća koji je postao članom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, povukao se sa sjednice kad se raspravljalo o pitanjima te Akademije. Nadalje navodi se odluka br. *U-III-351/2014* od 24 siječnja 2014. u kojoj se povukao sudac koji je izrazio svoje mišljenje vezano uz pravno pitanje koje je bilo predmet postupka i odluka br. *U-III-5172/2013* od 18. listopada 2016. koja se tiče odstupanja sutkinje iz predmeta u kome se kao zastupnik pojavio odvjetnik koji je preuzeo odvjetnički ured navedene sutkinje. Navedenim primjerima, Vlada utvrđuje kako je povlačenje sudaca kad se dovodi u pitanje njihova pristranost praksa sudova, pa se u slučaju udruge radi o propustu, i navodi kako je preventivno informirala suce i nalazima ESLJP.

Jedno od ustavnih prava u parničnom postupku je pravo pojedinca da u procesu utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza sudjeluje zakonom ustanovljeni, neovisni i nepristrani sud. U tom smislu su domaći sudovi uskladili svoju praksu s praksom ESLJP i u drugim slučajevima, poštujući pri tome prava iz Konvencije.

Vezano uz predmet *Ramljak protiv Hrvatske, zahtjev br. 5856/13*. ESLJP je primijetio kako Vrhovni sud u svojoj praksi ima običaj poništiti odluke sudaca čiji su bliski srodnici radili u odvjetničkim uredima zastupnika stranaka bez obzira na to jesu li bili umiješani u slučaj ili ne. Osim toga Vlada je u akcijskom planu predmeta *Ramljak* ukazala i na praksu Ustavnog suda u kojoj sud primjenjuje objektivni i subjektivni test pri ocjeni sudaca, pa je u predmetu *U – III- 3327/2013* ukinuo odluku žalbenog suda jer je jedan od sudaca sudjelovao pri odlučivanju u nižestupanjskom sudu, u odluci *U – III- 4737/2013* Ustavni sud je ukinuo odluku Vrhovnog suda jer je član žalbenog vijeća predstavljao državu kao jedan od stranaka u nižestupanjskom parničnom postupku, a u odluci *U-III-4781/2016* Ustavni sud je ukinuo odluku Vrhovnog suda jer je jedan od sudaca sudjelovao u nižestupanjskom postupku. U svojim odlukama, Ustavni sud je istaknuo kako je uvjet za ostvarenje nepristranosti tribunala utvrđivanje subjektivnog i objektivnog testa, odnosno postojanje osobnih razloga sudaca koji bi dovodili u pitanje njegovu pristranost i bilo kakvih objektivnih koji bi onemogućili provođenje zaštitnih mjera. Kao generalnu mjeru, Ministarstvo pravosuđa je 2013. Uvelo tražilicu e-predmet, bazu pravih podataka kojoj je

smisao olakšati pretraživanje domaćih odluka i sudaca koji su sudjelovali u donošenju strankama, ali i javnosti.

2.2. Forma i besplatna pravna pomoć

Kako formalizam ne bi postao prepreka ostvarenju prava, Ustavni sud je promijenio praksu 2013.godine nakon što je odbacivanje tužbe za naknadu štete zbog nepravilnog podnošenja zahtjeva za ispravak u predmetu *Buvać protiv Hrvatske, zahtjev br. 47685/13* nazvao pretjeranim formalizmom, a istu odluku je donio i Vrhovni sud. U predmetu *Knežević protiv Hrvatske, zahtjev br. 55133/13*, promijenjena je sudska praksa Ustavnog i Vrhovnog suda u pogledu dostatnosti obrazloženja odluka. U predmetima *Bjedov, Tijardović i Škrtić, zahtjev br. 42150/9 protiv Hrvatske*, Ustavni i Vrhovni sud su promijenili svoju sudsku praksu vezano za test razmjernosti u odlukama koje se tiču iseljenja.

U akcijskom izvješću predmeta *Vusić protiv Hrvatske zahtjev br. 48101/07*, Vlada navodi kako je do povrede došlo radi očite pogreške Vrhovnog suda koja je rezultat neusklađene sudske prakse, nakon što je Vrhovni sud dosudio dvije kontradiktorne presude u istom predmetu, što je nadalje rezultiralo povredom načela pravne sigurnosti. U kasnijoj praksi sudova, Vrhovni sud se poziva upravo na ovu ispravljenu odluku u kojoj navodi kako je vezan prvom odlukom kad upućuje na načelo pravne sigurnosti.

Nadalje, vezano za predmet *Vusić*, Ustavni sud se poziva na načelo u širem smislu prilikom tumačenja odluka, naročito ako su odluke o sličnom činjeničnom stanju različite ili su sudovi pogrešno odstupili od prijašnjih odluka. Svako odstupanje od sudske prakse mora biti utemeljeno na zakonu i relevantnim razlozima. Pri ocjeni odstupanja od prakse, Županijski sud se u svom obrazloženju poziva na načelo pravne sigurnosti kako je postavljeno u sudskoj praksi ESLJP. Pravo na pravično suđenje nije poštivano ako sud u istim činjeničnim i pravnim okolnostima, odstupa od prijašnje prakse bez navođenja razloga³⁴.

U predmetu *Vusić*, Ustavni sud je citirao odluke ESLJP vezane uz načelo pravne sigurnosti, uzevši u obzir i druge presude u ESLJP u kojima je sadržano isto načelo, kao što su *Beian protiv Rumunjske, Tudor Tudor protiv Rumunjske, Jordan Jordanov i dr. protiv Bugarske, Vrioni i dr. protiv Albanije*, što pokazuje nadnacionalnu praksu ESLJP i harmonizaciju prava u svim državama potpisnicama Konvencije. Osim navedenih mjera, Vlada navodi da su uspostavljene i organizacijske jedinice u sudovima koje osiguravaju poštivanje načela pravne sigurnosti.³⁵

³⁴ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=090000168070c8b3, 22.08.2022. str. 6, točka 16.

³⁵ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=090000168070c8b3, 22.08.2022, str 6, točka 24.

Izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2013.godine, uvedene su jasne i nedvosmislene odredbe o pružanju besplatne pravne pomoći kao generalna mjera nakon donošenja odluke u predmetu *Smolić protiv Hrvatske, zahtjev br. 51472/12*, kao i postupak oslobođenja od plaćanja troškova i izdataka o kojem odluku donose upravna tijela, a propisani su i uvjeti za izuzeće koji se odnose na prihodovno i financijsko stanje stranke.

2.3. Pitanje zakonitosti, Protokol 11 i zaštita prava vlasništva

Predmet *Vuković protiv Hrvatske, zahtjev broj 47880/14*, je predmet koji postavlja osim pitanja zakonitosti odluke i pitanje razmjernosti mjera domaćih sudova koje se u nekoliko navrata pojavilo pred ESLJP. Naime, u predmetu *Vuković* državna tijela su zaplijenila automobil podnositelja zahtjeva u periodu od 2000. do 2002. godine na osnovu kriminalističke istrage bez utvrđivanja je li vozilo ukradeno ili ne, te je na taj način povrijeđeno pravo na mirno uživanje vlasništva. Domaći sudovi su odbacili građansku tužbu podnositelja koju je podnio radi smanjenja vrijednosti vozila uzrokovane štetom na vozilu zbog nepravilnog skladištenja, a bez ocjene razmjernosti mjere oduzimanja vozila i utvrđivanja učinka mjere na imovinsko pravo vlasnika. Zbog sumnje da je vozilo ukradeno od strane nepoznatog počinitelja, policija ga je oduzela i zaplijenila 2000. godine. Odlukom Državnog odvjetništva vozilo je vraćeno podnositelju zahtjeva 2002. godine. Podnositelj zatim 2003. godine podiže tužbu pred Općinskim sudom u Zagrebu kojom traži naknadu štete nastale uslijed neprikladnog čuvanja automobila u protekle dvije godine. Tužbu odbacuje Općinski sud, a Županijski sud u Zagrebu potvrđuje odluku uz navođenje kako je mjera oduzimanja vozila bila zakonita i time država ne odgovara za štetu. Podnositelj je podnio zahtjev za reviziju Vrhovnom sudu 2012 godine koji je odbačen, a 2014. godine mu je odbačena i ustavna tužba. ESLJP je u odluci utvrdio kako su domaći sudovi propustili utvrditi je li mjera oduzimanja vozila razmjerna i kakav je utjecaj te mjere na vlasnička prava i navodi da bi ponavljanje postupka bilo najprikladnija mjera. Vlada Republike Hrvatske nadalje utvrđuje kako je podnositelj zahtjeva imao pravo na traženje ponavljanja postupka prema članku 428.a Zakona o parničnom postupku najkasnije do 17. prosinca 2018., ali podnositelj zahtjeva je u međuvremenu preminuo. Zahtjev je podnio njegov sin 14. prosinca 2018. no nije priložio rješenje o nasljeđivanju kojim je on proglašen zakonitim nasljednikom podnositelja zahtjeva. Sukladno odredbama ZPP-a, sud je prekinuo postupak i naložio

podnositelju da upotpuni svoj podnesak, nakon čega je zahtjev za obnovu postupka dopušten. Poštujući odluku ESLJP, domaći sud je naredio da Vlada isplati odštetu koja se odnosi na automobil, ali i nadoknadi sudske troškove. Na taj način je postignuta zadovoljština za podnositelja, kako smatra Vlada. S druge strane, ESLJP ističe stajalište da je ponavljanje postupka najprikladnije sredstvo.

U akcijskom izvješću Vlada se poziva i na odluku broj *Gž-985/06* od 29. svibnja 2008. Županijskog suda u Osijeku i odluku broj *Gž-802/09* od 27. kolovoza 2009. Županijskog suda u Koprivnici u kojima je istaknuta dužnost domaćih vlasti da održavaju materijalne dokaze koje zaplijene u stanju koje je potrebno da se spriječi propadanje i šteta istih. Slijedom navedenog, kao odgovor na odluku ESLJP, Ustavni sud je svoju odluku uskladio s načelima ESLJP, ukinuo odluke nižih sudova i primjenom načela zakonitosti utvrdio da iako je oduzimanje vozila imalo legitiman cilj i bilo opravdano, također je nužno uzeti u obzir da je takva mjera predstavljala prekomjeren teret podnositelju zahtjeva u vidu njegove nemogućnosti da raspolaže svojom imovinom. Također je istaknuo stajališta ESLJP i naveo da ukoliko pljenidba prouzroči neku vrstu štete, ta šteta ne smije biti veća od one koja je neizbježna. Isto tako ako do štete dođe, odgovornost je na državnim vlastima da nadoknade štetu koja je posljedica neispravnog postupanja sa stvarima.

U sličnom slučaju, tužitelj je tužio državu tražeći odštetu i izgublenu korist za vozilo koje je bilo zaplijenjeno preko tri godine. Tužba je odbačena jer sudovi nisu utvrdili da je tužitelj vlasnik vozila, a za štetu koja je nastala u periodu zaplijene vozila nije odgovorna država, obzirom da je oduzimanje bilo legitimno. Odlukom od 7. srpnja 2020., Ustavni sud je ukinuo raniju odluku broj *U-III- 1501/2015* i predmet vratio na ponovno suđenje. Ova odluka pokazuje da postoji učinkovit način za naknadu eventualne štete koja je rezultat propusta domaćih vlasti, kako je naveo i ESLJP. Vlasti su također osigurale i mjere objavljivanja presuda na stranicama Zastupničkog ureda i Ustavnog suda i upoznavanja sudaca s navedenim odlukama. Ured zastupnika je također objavio analizu presude ističući načela ESLJP na kojima presuda počiva. Presuda je dostavljena i članovima stručnog vijeća za izvršenje presuda ESLJP. Nadalje Vlada ističe u akcijskom izvješću kako nema više nijedne slične presude u odnosu na Republiku Hrvatsku i kako su se poduzete mjere pokazale učinkovitima. U slučaju Vuković odšteta je isplaćena nasljedniku kad je odluka o nasljeđivanju postala konačna.

2.4. Pravo stanovanja i zaštićeni najam

U posebnu skupinu temeljnih ljudskih prava spada i pravo na dom, koje je nerazmjerno povrijeđeno u predmetima *Ćosić i Paulić protiv Hrvatske, zahtjevi br. 28261/06 i 3572/06*, u kojima su domaći sudovi naredili podnositeljima zahtjeva da napuste stanove u vlasništvu države, kršeći postupovna jamstva u procesu deložacije. Domaći sudovi su utvrdili da podnositelji nemaju zakonska prava na stanove, ali nisu uzeli u obzir test razmjernosti kao mjeru kojom bi se utvrdio težak položaj podnositelja, unatoč dužnosti država da ne primjenjuju odredbe koje su u suprotnosti s odredbama Konvencije. Da spriječi slične povrede, Ustavni sud je u obvezujućoj odluci broj *U-III-46/2007* izričito utvrdio da svako miješanje u pravo na mirno uživanje vlasništva mora biti usklađeno s načelima vladavine prava, javnog interesa i razmjernosti. Vezano uz slučaj, Ustavni sud je naglasio obvezu domaćih sudova da provode Konvenciju.

U ponovljenom postupku predmeta *Lemo i drugi protiv Hrvatske br.3925/10*, Ustavni sud je u odluci U-III-5374/13, utvrdio da je pravo na dom po svojoj prirodi temeljno te da nije potrebno posebno izričito pozivanje na članak 43. Ustava Republike Hrvatske ili članka 8. Konvencije. U tom slučaju, Vrhovni sud je uskladio svoju sudsku praksu sa standardima koje je postavio ESLJP, kako je navedeno u akcijskom izvješću Odboru ministara.³⁶ Slično je navedeno u akcijskom izvješću povodom ponovljenog postupka u predmetu *Letinčić protiv Hrvatske br. 7183/11* kako je usklađena sudska praksa Visokog upravnog suda i Ustavnog suda s praksom ESLJP.³⁷

Do izmjena Zakona o najmu doveo je predmet *Statileo protiv Hrvatske, zahtjev br. 12027/10*, koji se odnosi na zaštitu stanarskog prava i mirno uživanje imovine u periodu od 1997. do 2015.godine zbog zakonskih ograničenja korištenja privatnog stana i kontrole najamnine kroz sustav zaštićenog najma stanova. Prema tadašnjem postojećem domaćem pravu, utvrđeno je kako najmodavac koji se namjerava useliti u stan, ili u njega smjestiti djecu, roditelje ili uzdržavane članove svoje obitelji i time raskinuti ugovor o najmu, to može učiniti samo ako najmodavac nema drugi smještaj za sebe ili obitelj, a prima ili socijalnu

³⁶ <https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22tabview%22:%5B%22document%22%5D,%22EXECIdentifier%22:%5B%22004-12041%22%5D%7D> 12.08.2022.

³⁷ <https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22tabview%22:%5B%22document%22%5D,%22EXECIdentifier%22:%5B%22004-10067%22%5D%7D> 12.08.2022.

pomoć ili je stariji od 60 godina, a najmoprimac ima useljiv stan u istom gradu ili općini. S obzirom na zakonsko pravo nasljednika da naslijede status zaštićenog najmoprimca, takav zaštićeni status bi se mogao održati generacijama. ESLJP je ukazao na nedostatke u zakonodavstvu koji se odnose na neadekvatnu razinu zaštićene najamnine, restriktivne uvjete za raskid zaštićenog najma i nepostojanje vremenskog okvira u kojem je najam podvrgnut posebnom režimu pa je pozvao hrvatske vlasti da poduzmu odgovarajuće mjere kojima će osigurati ravnotežu između interesa najmodavca i njegovog prava da ostvaruje korist svojom imovinom i općeg interesa zajednice da se osigura povoljan smještaj za siromašne.

U akcijskom izvješću Vlada navodi da je Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja 2014. godine raspisalo natječaj za prijavu najmodavaca i najmoprimaca zaštićenog najma. 2018. godine donesena je izmjena i dopuna Zakona o najmu stanova, kojom je predviđeno progresivno povećanje iznosa zaštićene najamnine u razdoblju od pet godina, počevši od 01. rujna 2018. Također je propisano da bi sva prava zaštićenog najma bila ukinuta 01. rujna 2023. Ako zaštićeni najmoprimci ne sklope novi ugovor, bili bi dužni napustiti stan. Odbor ministara je primio na znanje informacije o izmjenama i upozorio Vrhovni sud da je potrebno osigurati adekvatni pravni lijek za razdoblje transformacije. Također je zatražio izvješća Vlade o primjeni izmijenjenog stanarskopavnog zakona i izvješća o pravnim lijekovima. Međutim, kao posljedica nemogućnosti održanja ravnoteže između prava stanodavaca na mirno uživanje vlasništva i prava zaštićenih najmoprimaca na poštivanje privatnog i obiteljskog života, u rujnu 2020. Ustavni sud je poništio navedene zakonske izmjene i proglasio neustavnost izmjena uz zaključak da se nerazmjerno opterećuju zaštićeni najmoprimci, pa je osnovana i nova radna skupina za izradu novog zakona. U međuvremenu, pokazalo se da je u odlukama donesenim između 2016. i 2019. godine Vrhovni sud utvrdio da sustav stanarskog prava služi u svrhu socijalne zaštite i da su domaći sudovi dužni provesti test razmjernosti kada odlučuju o dodjeli stanarskog prava, ali i ispitati jesu li zaštićeni najmoprimci vlasnici imovine, u kojem slučaju se mora uzeti u obzir vrijednost njihove imovine pri ocjeni mogu li dobiti još koji prostor za stanovanje.

U periodu od 2018. do 2020. godine, Ustavni sud je utvrđivao povrede vlasničkih prava stanodavca zato što sudovi nisu uzimali u obzir činjenicu o posjedovanju drugih nekretnina od strane zaštićenih najmoprimaca i stoga je presudio da pravo na zaštićeni najam ovisi o tome posjeduju li najmoprimci ili članovi njihovog kućanstva neku drugu nekretninu ili ne i upozorio na to nižestupanjske sudove.

Vrhovni sud je 2018. godine utvrdio i pravo najmodavaca na kompenzacijski pravni lijek, odnosno pravo na naknadu materijalne štete koju bi nadoknadila država kao razliku između zaštićene najamnine i tržišne najamnine, ali i mogućnost da stanodavci mogu tražiti naknadu za preostalo vrijeme zaštićenog najma. Određen je i zastarni rok od tri godine za traženje naknade materijalne štete.

U podnesku od rujna 2021. godine, podnositelj zahtjeva *Gošović broj DH-DD(2021)898* navodi da je sud drugog stupnja odbio njegovu žalbu protiv rješenja kojim se odbija obnova osporenog parničnog postupka i da je ustavna tužba koju je podnio u tijeku. Jedan od podnositelja zahtjeva u predmetu *Begović i drugi* se požalio na stav domaćih sudova da podnositeljima dosuđuju naknadu štete za razdoblje koje je ograničeno na tri godine, dok su oni tražili naknadu za pet godina unazad. Na sličan problem ukazuju i nevladine udruge stanodavaca, a uz to i na odugovlačenje ovrhe i traže hitnu izmjenu zakona o najmu stanova u predmetu pod brojem *DH-DD(2021)115*. Odbor ministara je u odgovoru ukazao na hitnost izmjene Zakona o stanovima, obzirom da je u polazišnom predmetu *Statileo* odlučeno još 2014. godine, a kako bi se osigurale nove zakonske mjere usklađene s Konvencijom, potrebna je suradnja između Vlade i Tajništva.

2.5. Obiteljski postupci

Postupci pred ESLJP su doveli i do nekih promjena u obiteljskom pravu, kao što je vidljivo u akcijskom izvješću Vlade Republike Hrvatske vezanom uz predmet *Ribić protiv Hrvatske, zahtjev 27148/12*. Vlada navodi kako Obiteljski zakon iz 2015. godine uvodi stroge postupovne smjernice, daje mogućnost odlučivanja po službenoj dužnosti, naročito vezano uz prava na kontakte i njihovo izvršavanje po službenoj dužnosti. Privremene mjere se mogu ex officio provesti i prilikom razvoda braka ili postupaka vezanih za određivanje skrbništva, reformiran je i žalbeni postupak za predmete koji se odnose na obiteljske postupke. Također je povećana i procesna disciplina u postupcima povrata djece oduzete roditeljima skrbnicima. Presuda se koristi i kao materijal za izobrazbu djelatnika centara za socijalnu skrb i sudaca.

U akcijskom izvješću za predmet *Karadžić protiv Hrvatske, zahtjev 35030/04*, Vlada navodi da je provedena još jedna reforma kao odgovor na nalaze ESLJP, koja se odnosi na povećanje kapaciteta za ubrzanje postupaka za povrat djece, a 2018. godine donesen je Zakon o provedbi Haške konvencije kojim se postupci pojednostavljuju, a za njihovo provođenje

nadležni su samo Općinski građanski sud kao sud prvog stupnja i Županijski sud (drugostupanjski) u Zagrebu. Rokovi za odlučivanje su skraćeni na šest tjedana za odlučivanje o zahtjevu za povrat djeteta i osam dana za donošenje odluke od zaključnog ročišta. Osnovano je i međuresorno povjerenstvo za praćenje provedbe Haške konvencije na nacionalnoj razini i poticanje suradnje između tijela uključenih u postupke. Navedeni zakon izričito navodi da sudac neće odbaciti zahtjev za povrat djeteta bez saslušanja podnositelja.

Vezano uz predmet *C. protiv Hrvatske, zahtjev 80117/17*, Vlada ističe kako je za zaštitu prava djece od posebne važnosti izmjena Obiteljskog zakona 2105. godine kad je uveden institut posebnog skrbnika ad litem za zaštitu najboljeg interesa djeteta, a kojeg imenuje sud, a njegova pozicija je dodatno ojačana posebnim Zakonom o centru za posebne skrbnike iz 2020. godine. Prema OZ iz 2015. godine, domaći sudovi su dužni omogućiti djeci da izraze svoje mišljenje, osim ako dijete odbije. Kao novina iz 2015. godine Vlada navodi u akcijskom izvješću predmeta *S.L. i J.L. protiv Hrvatske zahtjev br. 13712/11* da Centri za socijalnu skrb više nisu ovlašteni odlučivati o imovini djeteta, a propisuju se i dodatne mjere kojima se može zaštititi djetetova imovina pred državnim tijelima, a postoji mogućnost i da se oduzme pravo upravljanja djetetovom imovinom određenom roditelju/ skrbniku, što može zatražiti i Centar za socijalnu skrb ako posumnja u zloupotrebu imovine. Mjera se može odnositi na cjelokupnu imovinu, a može se odrediti s vremenskim razmakom i bez njega. Sukladno izmjenama OZ 2015., Ministarstvo nadležno za obiteljska pitanja osnovalo je Centar za posebno skrbništvo koji brine za interese posebno ranjivih skupina. Održane su i posebne radionice i edukacije na temu zaštite prava vlasništva djece.

3. Presuda ESLJP kao nova činjenica

Nakon potpisivanja i stupanja na snagu Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u Republici Hrvatskoj 1997.godine, sudska praksa po pitanju ponavljanja postupka nakon konačnosti presude ESLJP je veoma šarolika. Tako su neki prvostupanjski sudovi su tražili od stranaka potvrde ili klauzule o konačnosti i pravomoćnosti presuda ESLJP, pod prijetnjom odbacivanja zahtjeva za ponavljanjem postupka³⁸. Ako je u presudi

³⁸ Damir Kontrec, Vitomir Boić, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i praksa ESLJP - građanskopravni aspekt, Pravosudna akademija, Zagreb, kolovoz 2017, str. 22.

utvrđena kakva povreda ljudskog prava ili temeljne slobode, pravilo je da zastupnik Vlade obavijesti sud koji je sudio u prvom stupnju o donošenju i o datumu konačnosti presude te dostavlja sudu prijevod na hrvatski jezik i tada obavijest zastupnika znači obavijest o konačnosti presude.

Česti su bili i slučajevi tumačenja presude ESLJP kao nove činjenice prema članku 421. stavka 1. točke 10. ZPP koji kaže da se postupak okončan pravomoćnom odlukom može na prijedlog stranke ponoviti ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze n temelju kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni ranije u postupku.

U predmetu *Vrbica protiv Hrvatske*³⁹, ESLJP je donio presudu kojom prihvaća zahtjev uz izdvojeno mišljenje sudaca koji predlažu kao pojedinačnu mjeru ponavljanje postupka pred domaćim sudovima. Podnositelj u predmetu *Vrbica protiv Hrvatske*, prigovorio je da mu je zbog toga što su domaći sudovi odbili izvršenje priznate strane presude od 15. listopada 1991., povrijeđeno pravo na mirno uživanje vlasništva iz čl.1 Protokola 1 uz Konvenciju koji kaže da svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnog prava.” Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni⁴⁰.

³⁹ ESLJP *Vrbica protiv Hrvatske*, zahtjev br. 32540/05 , presuda od 01. travnja 2010

⁴⁰ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda , NN MU 18/97, 6/99, 14/02, "13/03, 9/05, 1/06, 2/10 , Protokol br. 1 od 20. ožujka 1952.

Vlada na tvrdnje podnositelja stavlja prigovor. ESLJP primjećuje da prigovor nije “očigledno neosnovan” prema čl. 35. st. 3 Konvencije, ali ni po jednoj drugoj osnovi, stoga ga mora proglasiti dopuštenim. Vlada je u svom prigovoru istaknula da nije došlo do miješanja u smislu čl.1. Protokola br. 1 uz Konvenciju jer se sudske presude mogu prisilno ovršiti ako je zahtjev postavljen unutar zastarnog roka od 10 godina po pravomoćnosti. Između stranaka je nastao spor, između ostalog, oko toga u odnosu na koju presudu se predviđa rok zastare od 10 godina, prvu kojom se utvrđuje podnositeljevo pravo na Osnovnom sudu u Titogradu iz 1991., ili drugu u postupku priznanja ovrhe strane sudske presude na Općinskom sudu u Koprivnici iz 2001. Kao odgovor na tvrdnje stranaka, ESLJP navodi u točki 51. da „svako miješanje javne vlasti u mirno uživanje vlasništva treba biti zakonito“ i u tom pogledu se slaže s Vladom da su „odluke domaćih sudova u ovom predmetu imale pravnu osnovu u domaćem pravu“, jer se odbijanje da dopuste ovrhu temeljilo na članku 379. stavku 1 i članku 389. Zakona o obveznim odnosima.

U točki 52. ESLJP ponavlja da “postojanje pravne osnove samo po sebi ne zadovoljava načelo zakonitosti koje pretpostavlja da odredbe zakona trebaju biti dostupne, precizne i predvidive u primjeni”. Primjena tog načela znači da Sud mora provjeriti jesu li domaći sudovi tumačili i primjenjivali domaće pravo u skladu s Konvencijom. ESLJP uočava nekoliko propusta domaćih sudova, a najveći se odnosi na neobavješćavanje o postupku ovršenika od strane Općinskog suda u Koprivnici. Nadalje, u točki 83. ESLJP navodi da postojanje povrede znači “pravnu obvezu za tuženu državu” da zaustavi povredu i nadoknadi štetu vezano za njene posljedice. Ako naknada štete nije moguća jer je nacionalno pravo ne dopušta ili dopušta samo djelomično, članak 41. Konvencije ovlašćuje ESLJP da povrijeđenoj stranci pruži primjerenu naknadu.

U nastavku presude ESLJP posebno je izdvojeno mišljenje suca Spielmanna u kojem iznosi stav da su “očitovanjem pretjeranog formalizma i proizvoljnim tumačenjem mjerodavnih zakonskih odredaba, pravosudna tijela podnositelju zahtjeva uskratila pravo na pošteno suđenje koje mu je pripadalo⁴¹.” Iz navedenih razloga izričito napominje kako smatra da se problem nije javio u pravu na pristupu sudu, nego unutar okvira čl. 6 Konvencije koji

⁴¹ ESLJP Vrbica protiv Hrvatske, zahtjev br. 32540/05, presuda od 01. travnja 2010., str 25, točka 12, izdvojeno mišljenje suca Spielmanna.

obuhvaća sve faze postupka, uključujući i ovrhu i navodi kako je mišljenja da je Sud trebao istaknuti u izreci presude načelo ponavljanja postupka zbog njegove velike važnosti⁴².

Povrede prava na pravično suđenje zajamčeno u članku 6. Konvencije, čine oko 90 posto udjela u presudama kojima se utvrđuje povreda nekog drugog prava zajamčenog Konvencijom⁴³. U predmetu *Brletić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 42009/10, podnositeljica zahtjeva tvrdi da domaću sudovi nisu poštivali načelo *res iudicata* i tako su povrijedili čl.6 Konvencije koji jamči pravično suđenje. ESLJP utvrđuje da je zahtjev dopušten, presuđuje da je povrijeđen čl.6 Konvencije, određuje naknadu štete i u presudi ističe kako je presuda ESLJP zapravo nova činjenica i kao takva predstavlja pravni temelj za preispitivanje osnovanosti zahtjeva za ponavljanje postupka.

Županijski sud u Bjelovaru, u sentenci ponovljenog postupka⁴⁴ navodi kako presuda ESLJP, kojom se utvrđuje da je u parničnom postupku pred nacionalnim sudom povrijeđeno neko od ljudskih prava ili temeljnih sloboda stranke, ima značaj „nove činjenice“, pa se ocjena osnovanosti zahtjeva za izmjenu odluke domaćeg suda utvrđuje kroz ocjenu postojanja razloga za ponavljanje postupka prema čl.428.st.1.t.10. ZPP-a. Zanimljivo je primijetiti da je od velike važnosti i pozitivan odgovor na pitanje hoće li za stranku primjena obvezujućeg pravnog shvaćanja koje je izrečeno u presudi ESLJP biti od utjecaja na donošenje povoljnije odluke. Županijski sud navodi u sentenci kako „svaka presuda protiv Republike Hrvatske, u kojoj je ESLJP utvrdio postojeću povredu Konvencije predstavlja novu činjenicu“ i posljedično „mora dovesti do ispitivanja osnovanosti zahtjeva za izmjenu pravomoćne sudske odluke na temelju odluke Europskog suda, ako zahtjev bude podnesen⁴⁵.“

U skladu s tim upozorava da je bilo potrebno odlučiti o osnovanosti zahtjeva za ponavljanje postupka na temelju odredbe čl.421.st.1.t.10. ZPP-a, koja omogućuje da se pravomoćno završeni postupak ponovi na prijedlog stranke, ako stranka sazna za nove činjenice, ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze, na temelju kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrebljeni u prijašnjem postupku. Prigovor tužene da se radi o pravomoćno presuđenoj stvari, *res iudicata*, je od prvostupanjskog i drugostupanjskog suda ocijenjen neosnovanim jer je ESLJP u presudi

⁴² *Ibid.* bilješka 40

⁴³ Alan Uzelac, Pravo na pravično suđenje u građanskim predmetima: Nova praksa Europskoga suda za ljudska prava i njen utjecaj na hrvatsko pravo i praksu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 60, No 1. 2010, str. 102.

⁴⁴ ŽS Bjelovar, GŽ-3510/14-2, od 21.01.2015.

⁴⁵ *ibid.* bilješka 44.

utvrdio da je prekršeno načelo pravne sigurnosti, a ono je neodvojivo od prava na pošteno suđenje i kao takvo znači povredu čl. 6 Konvencije. Županijski sud u Bjelovaru zaključuje kako bi za stranku korištenje presude ESLJP kao nove činjenice u ponovljenom postupku značilo donošenje povoljnije presude i da je “stoga pobijana odluka donesena uz pravilnu primjenu materijalnog prava iz odredbe čl.421.st.1.t.10. ZPP-a.”⁴⁶

Postojanje presude ESLJP kojom se utvrđuje povreda kakvog prava i temeljnih sloboda zajamčenih Konvencijom, daje osnovu za obnovu, odnosno ponavljanje postupka ako podnositelj postavi takav zahtjev, ali ne znači ujedno i da će novi postupak za podnositelja rezultirati povoljnom presudom. U ustavnoj tužbi koju su podnositelji *Kudra* podnijeli Ustavnom sudu i u kojoj osporavaju presude u povodu zahtjeva za ponavljanje postupka za naknadu štete prema odluci ESLJP, Ustavni sud je usprkos postojećoj presudi ESLJP, tužbeni zahtjev odbio i postupak nije ponavljen. Ustavnu tužbu su podnositelji podnijeli u odnosu na presudu i rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske i u odnosu na drugostupanjske presude. Podnositelji ustavne tužbe podnijeli su i zahtjev pred ESLJP koji je utvrdio u presudi da je zahtjev dopušten i presudio da je došlo do povrede čl.2 Konvencije koji se odnosi na pravo na život, postupovni aspekt i djelotvornu istragu, i da “domaći sudovi, suočeni s predmetom nenamjernog lišenja života, nisu dali brz i djelotvoran odgovor u skladu s postupovnim obvezama države iz članka 2. Konvencije u njezinoj postupovnoj grani”⁴⁷.

Kako bi država osigurala provedbu čl.2 Konvencije koja jamči pravo na život, potrebno je da svoje zakonodavstvo prilagodi zaštiti prava pacijenta. Zadatak je ESLJP da i u ovom slučaju ocijeni je li država dala potrebni postupovni odgovor. Brz odgovor nacionalne vlasti je neophodan kako bi se osigurala provedba čl. 2, posebno kad se istražuju okolnosti smrti. U ovom predmetu ESLJP ocjenjuje da je smrt rođaka podnositelja nastupila 1994. godine, a podnositelj je podnio prvu tužbu 1997. što je ujedno i godina stupanja na snagu Konvencije u Republici Hrvatskoj. Domaći sudovi su konačnu odluku o predmetu donijeli 2011. godine. ESLJP utvrđuje da je period od šesnaest godina za donošenje odluke jasan pokazatelj da postoje nepravilnosti u primjeni domaćeg prava, ali i bezrazložne neaktivnosti suda. Zbog manjka medicinske dokumentacije, vještaci nisu bili u mogućnosti izdati nalaz i mišljenje pa je ESLJP ocijenio da je radi nepotrebnog odugovlačenja, odgovornost na državi. U međuvremenu je tuženo trgovačko društvo, kome je domaći sud uspješno pripisao

⁴⁶ *ibid.* bilješka 44.

⁴⁷ US U-I/248/2019; 9.4.2019, str. 3, točka 5.1.

odgovornost za smrt, prestalo postojati, što se desilo u vrijeme kad je postupak trajao već preko osam godina. Kad se sve okolnosti uzmu u obzir, ESLJP prava je podnositelju zahtjeva dosudio nematerijalnu štetu.

Nakon što je presuda ESLJP postala konačna, prema članku 284.a Zakona o parničnom postupku, podnositelji su podnijeli zahtjev za ponavljanje postupka. U njemu navode kako im je dosuđena naknada nematerijalne štete i kako je utvrđena povreda članka 2 Konvencije. Prvostupanjski sud je odbio zahtjev. U obrazloženju navodi kako je zahtjev pravovremen i dopušten, ali postavlja se pitanje osnovanosti zahtjeva kad se uzmu u obzir okolnosti konkretnog slučaja i utvrđenja o povredama i razlozima za njih, koja su sadržana u presudi ESLJP. Prvostupanjski sud je stajališta da je odgovornost za naknadu štete na poduzeću koje je prestalo postojati u međuvremenu. U obrazloženju se još navodi da je potrebno da postoji osnova zahtjeva za izmjenu koja bi išla u korist podnositelja uz ispunjenje uvjeta sadržanih u članku 284.a ZPP-a, i prema članku 421. stavka 1. točke 10. ZPP, prema kojem su ti uvjeti postojanje „nove činjenice, utvrđena povreda Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, odnosno novog dokaza, presuda ESLJP kojom je ta povreda utvrđena, mogu dovesti do povoljnije odluke za podnositelje zahtjeva za ponavljanje postupka u odnosu na onu kojom je parnični postupak pravomoćno završen⁴⁸”. Iz toga slijedi kako bi pravna stajališta izražena u presudi ESLJP morala upućivati na drugačiju odgovornost za štetu u odnosu na utvrđenja domaćih sudova, kako bi ponovljeni postupak doveo do drugačije odluke za sve tuženike.

Povreda članka 2. Konvencije koja se odnosi na dugotrajan postupak se prema obrazloženju domaćeg suda sastoji u tome što je dugotrajnost postupka dovela do insolventnosti i prestanka postojanja tuženika i tako je uzrok nemogućnosti ostvarenja prava na naknadu štete. Vrhovni sud je dalje odbio reviziju kao neosnovanu jer također primjećuje kako je ESLJP u presudi povezao propust domaćih sudova vezan za povredu čl. 2 s postupovnim pravom, a ne materijalnim. Vrhovni sud u revizijskom rješenju što se tiče troškova postupka ističe da "protivno revizijskim navodima, niti u odnosu na odluku o troškovima postupka nije počinjena bitna povreda određaba parničnog postupka iz članka 354. stavak 2. točka 11. ZPP-a, a niti je pogrešno primijenjeno materijalno pravo⁴⁹."

⁴⁸US U-I/248/2019, od 9. travnja 2019, str. 9

⁴⁹ *ibid.* bilješka 48, str. 11

Na navedene odluke, podnositelj je istaknuo prigovore i podnio Ustavnu tužbu. Uzevši u obzir sve prethodne odluke i objašnjenja nižih domaćih sudova, pa i presudu ESLJP, Ustavni sud Republike Hrvatske je u svojoj ocjeni utvrdio kako su nadležni domaći sudovi iznijeli “ozbiljne, dostatne i relevantne razloge za svoja rješenja⁵⁰”, a „nema ni naznaka pretjeranog formalizma“.

U nekim slučajevima Ustavni sud u potpunosti poštuje odluku ESLJP i postupak vraća na ponovno suđenje kao u odluci broj *U-III/2166/2016* od 02. studenog 2016. kad je predmet vratio na ponavljanje postupka Općinskom sudu u Sisku i ukinuo prethodna rješenja Općinskog suda i Županijskog suda. Podnositeljice u ovom su podnijele dva zahtjeva, kazneni za utvrđivanje okolnosti smrti prednika i tužbu protiv Republike Hrvatske za utvrđenje materijalne i nematerijalne štete uzrokovane ubojstvom njihovog prednika. Presudama prvog i drugog stupnja odbijeni su zahtjevi. Također je odbijena revizija podnositeljica protiv drugostupanjske presude pred Vrhovnim sudom koji je potvrdio odluke nižih sudova kao pravilne obzirom da nema dokaza o vođenju kaznenog postupka.

Smatrajući da su im povrijeđena ustavna prava, tužiteljice su podnijele ustavnu tužbu koja je rješenjem broj *U-III-4378/2010* od 18. svibnja 2011. odbačena. Nakon toga su se ponovo obratile prvostupanjskom sudu s ciljem ponavljanja postupka zbog saznanja za nove činjenice, no i taj prijedlog je odbijen kao nepravovremen jer je podnesen nakon isteka roka od 5 godina kako određuje ZPP u članku 421. stavak 1. točka 10. Drugostupanjski sud je u povodu žalbe potvrdio odluku prvostupanjskog.

U međuvremenu, stranke su podnijele zahtjev⁵¹ ESLJP koji je utvrdio povredu članka 2. Konvencije u njezinom postupovnom elementu, a uz to odredio i novčanu naknadu. Iz navedenih okolnosti podnošenja zahtjeva i žalbi, ESLJP je zaključio da domaće vlasti nisu provele “odgovarajuću, neovisnu i učinkovitu istragu okolnosti ubojstva srodnika podnositelja zahtjeva⁵².” Nakon konačnosti presude ESLJP koja je nastupila nakon odbijanja žalbe Vlade RH Velikom vijeću ESLJP, podnositeljice su u propisanom roku podnijele zahtjev za ponavljanjem postupka pred domaćim sudovima.

Prvostupanjski sud opet utvrđuje kako je protekao objektivni rok od pet godina u kojem se može podnijeti za ponavljanje postupka na temelju konačne presude ESLJP,

⁵⁰ *ibid.* bilješka 48, str. 16

⁵¹ ESLJP *B. i drugi protiv Hrvatske*, zahtjev br. 71593/11, presuda od 18. lipnja 2015.

⁵² US *U-III/2166/2016* od 02. studenog 2016., str. 7.

obzirom da iz sadržaja zahtjeva presudu tumače kao novu činjenicu i novi dokaz iako su podnositeljice tražile da se ponovljenim postupkom izmijeni odluka. Prvostupanjski sud je odbio zahtjev. Podnositeljice zahtjeva su opet uložile žalbu. Drugostupanjski sud potvrđuje odluku prvog stupnja i navodi kako se radi o nepravodobnom prijedlogu, a ne zahtjevu za ponavljanje postupka i navodi da se u “zahtjevu tužitelji ne pozivaju na odredbu čl. 428.a ZPP, već na odredbu čl. 421. st. 1. toč. 10. ZPP, što je prvostupanjski sud pravilno shvatio kao prijedlog za ponavljanje postupka zbog saznanja za nove činjenice i nove dokaze.”⁵³

Odredbom čl. 424. st. 2. ZPP-a, propisano je da se u prijedlogu za ponavljanje postupka osobito mora navesti zakonska osnova po kojoj se traži ponavljanje, okolnosti iz kojih proizlazi da je prijedlog podnesen u zakonskom roku i dokazi kojima se potkrepljuju navodi predlagača. Navode i da je tužba ESLJP podnesena na engleskom jeziku i kako nije vidljivo tko su podnositelji tužbe jer su označeni rimskim brojevima I-III , a ne na latiničnom jeziku i pismu koji je službeni u Republici Hrvatskoj.

U ovom slučaju postoji ironija jer je drugostupanjski sud omaškom naveo pogrešan članak zakona u svom obrazloženju, što se moglo ispraviti ponovnim prijepisom rješenja, a isto je potrebno ispraviti i kad pogreška bude na strani podnositelja. Pogreške u pozivanju na određeno pravo za podnositelja ne znače gubitak prava jer je sud taj čija je dužnost poznavanja prava, po načelu *iura novit curia*. Ustavni sud je u odluci⁵⁴ utvrdio kako se ni članak 29 Ustava⁵⁵ ni članak 6 Konvencije ne mogu primijeniti na postupke koji se tiču zahtjeva ili prijedloga za ponavljanje postupka. U odluci broj *U-I-745/1999*⁵⁶ izraženo je ustavnosudsko stajalište u kojem navodi da svaka nesuglasnost domaćeg zakonodavstva s Konvencijom ujedno znači i ne priznavanje vladavine prava. Posljedično, izvršenje Konvencije treba tumačiti kao izvršenje ugovorne obaveze koju je Republika Hrvatska preuzela kad je ratificirala Konvenciju. Ustavni sud dalje ocjenjuje “da je radi poštivanja međunarodnih obveza Republike Hrvatske te poštivanja ljudskih prava, najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, dužan nastaviti ispitivanje ovog slučaja neovisno o tome što se podnositeljice u ustavnoj tužbi nisu pozvale na valjane ustavnopravne i

⁵³ US U-III/2166/2016 od 02. studenog 2016., str. 12.

⁵⁴ US, U-III-3304/2011 od 23. siječnja 2013., "Narodne novine" broj 13/13.

⁵⁵ Ustav Republike Hrvatske, pročišćeni tekst NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, čl. 29. , “Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni, neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama , ili o sumnji ili optužbi zbog kaznenog djela. “

⁵⁶ US, U-I-745/1999 od 8. studenoga 2000. ("Narodne novine" broj 112/00.)

međunarodnopravne osnove i svoje su prigovore zasnovale na činjenicama irelevantnim za ovaj ustavnosudski postupak.⁵⁷”

Uzevši u obzir sve okolnosti ovog predmeta, Ustavni sud dolazi do ocjene kako je nužno nastaviti ispitivanje ovog slučaja, naročito zbog okolnosti da nije uzeta u obzir konačna presuda ESLJP i ustavnu tužbu proglašava dopuštenom. Nadalje navodi kako postupak ponavljanja (reopening procedure) mora omogućiti vlastima odgovorne države da ustraju na “zaključcima i na duhu presude ESLJP ” koja se izvršava uz pridržavanje proceduralnih sredstava zaštite navedenih u Konvenciji.

Zaključno, Ustavni sud je utvrdio da je presuda ESLJP „uvijek nova činjenica“ i kao takva mora omogućiti ispitivanje osnovanosti zahtjeva za ponavljanje postupka ako se takav zahtjev podnese. Uzevši u obzir okolnosti , Ustavni sud je utvrdio da primjena pravila o ponavljanju postupka prema pravilima samo na nacionalnoj razini dovodi do otvaranja dva pravna pitanja, a prvo se odnosi na pravnu kvalifikaciju presuda Europskog suda za ljudska prava unutar hrvatskog pravnog poretka. Domaći sudovi su pozivajući se na čl 421. Stavak 1. točke 10. ZPP , utvrdili kako podnositeljice predlažu ponavljanje postupka na osnovu nove činjenice, prema pravilu kako stoji u članku 421. st 1. točka 10 “ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na temelju kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku.” Odnosno, u potpunosti su zanemarili posebno pravno pravilo koje uređuje poseban način ponavljanja postupka vezano uz konačnu presudu ESLJP kako stoji u članku 248.a ZPP-a. Ustavni sud navodi kako je uzrok navedenom poistovjećivanju mehanizam djelovanja suda koji je zahtjev podnositelja postavio direktno kako je navedeno, odnosno kao pravnu osnovu uzeo čl. 421. stavak 1. točka 10, umjesto da je zahtjev podnositeljica tumačio prema sadržaju navedenom u zahtjevu, uzevši u obzir kontekst i pravni problem u cijelosti. Takvim postupanjem, domaći sudovi su odbacivši zahtjev podnositeljica povrijedili članak 46. stavak 1. Konvencije koji govori o obvezatnoj snazi izvršenja presuda, a koji je u vezi s člankom 115. stavkom 3. i člankom 134. Ustava koji upućuju na pravnu snagu međunarodnih ugovora. Utvrđena praksa Ustavnog suda ukazuje kako je takvo postupanje nesuglasno sa člancima 3. i 5. Ustava. Drugo pravno pitanje koje se

⁵⁷ Odluka Ustavnog suda U-III/2166/2016 od 02. studenog 2016. str. 19.

nameće je ono koje se odnosi na odlučivanje o tome je li dopušten zahtjev za izmjenu pravomoćne sudske odluke na temelju konačne presude ESLJP.

Prema ustaljenom stajalištu ESLJP, “ u postupcima zaštite konvencijskih prava taj sud u načelu ne zamjenjuje pravna stajališta nadležnih sudova svojim, sve dok odluke nadležnih domaćih tijela ne otkrivaju nikakvu arbitrarnost, dostatno su obrazložene te upućuju na relevantnu domaću sudsku i drugu praksu ako je ta praksa prikladna⁵⁸” Ustavni sud upućuje i na to kako je „pretjerani formalizam“ rezultat mehaničkog vezanja za pozitivna pravna pravila, a bez da se uzme u obzir cjelokupni kontekst i pravni problem, što je sa stajališta zaštite ustavnih prava i temeljnih vrijednosti ustavnog poretka neprihvatljivo. U svojoj odluci poziva se na ogledni⁵⁹ primjer nedopuštenog formalizma i navodi da “pravna sigurnost - zajedno s načelom supremacije prava - podrazumijeva da je pravo stvoreno kako bi se primjenjivalo u praksi na konkretne životne situacije⁶⁰.” Uzevši sve aspekte u obzir, a naročito člank 109. stavak 1.⁶¹ ZPP-a, radi se o propustu na koji je nadležni sud prije odlučivanja dužan upozoriti stranke i pozvati ih da ga u roku od osam dana isprave.

3.1. Prijateljsko rješenje spora

Kao posebna, uvijek otvorena mogućnost, treba spomenuti i prijateljsko rješenje koje je jedan od načina za rješavanje spora između stranaka. U tom slučaju država isplaćuje određenu novčanu naknadu stranci nakon preispitivanja uvjeta, osim ako se utvrdi da je potrebno nastaviti postupak kako bi zajamčena ljudska prava bila ispoštovana. Ukoliko se dogovor postigne, Sud će zahtjev obrisati sa liste predmeta. U svako doba ESLJP potiče na prijateljsko rješenje.

4. Zaključak

⁵⁸ US U-III/2166/2016 od 02. studenog 2016., str. 25, točka 43

⁵⁹ US U-III-5989/2013 od 9. veljače 2016. ("Narodne novine" broj 25/16.)

⁶⁰ *ibid.* bilješka 60., str. 25, točka 46

⁶¹ Zakon o parničnom postupku, NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19 čl. 109. st 1 ; Ako podnesak nije razumljiv i ne sadržava sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupati, sud će podnositelju naložiti da podnesak ispravi odnosno dopuni u skladu s dobivenom uputom, i u tu svrhu mu vratiti podnesak radi isprave i dopune.

Među važnim zadacima država potpisnica Konvencije, potrebno je istaknuti i dužnost državnih tijela vlasti da osiguraju usklađenost vlastitih propisa unutarnjeg prava, sudsku i upravnu praksu s konvencijskim pravom i praksom ESLJP.

Kao što je vidljivo u brojnim primjerima, uloga ESLJP za razvoj prava i napredak sudovanja u Republici Hrvatskoj je od iznimne važnosti. Svaki slučaj koji se nađe pred ESLJP znači dužnost državnih tijela da obrate pažnju na eventualne nejasnoće u tumačenju domaćih propisa kako bi se ostvario cilj Konvencije, ali i subnacionalni cilj usklađivanja propisa s pravnim standardima koji su radi svog značaja iznad nacionalnih sustava. Praksa domaćih sudova se protekom vremena i u ovom segmentu razvijala na bolje, od prvotnih traženja potvrda o konačnosti presude ESLJP od stranaka do potpunog uvažavanja i izvršenja odluka ESLJP. Isto tako i izreke odluka ESLJP su ranije sadržavale samo preporuke domaćim sudovima da bi kasnijim razvojem ESLJP izričito uputio na mjeru kojom se odluka izvršava. Takva tendencija se očituje u presudi *Gluhaković protiv Hrvatske*⁶², u kojoj je ESLJP naložio da Republika Hrvatska osigura i učinkovite susrete podnositelja zahtjeva i njegove kćeri u vrijeme prilagođeno njegovom radnom vremenu i određenim prostorijama, sukladno tome što je utvrdio povredu prava zajamčenog u Konvenciji koje se odnosi na poštivanje obiteljskog života.

Države potpisnice su obvezane konačnom odlukom ESLJP kako konkretno navodi čl. 46, st. 1 Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda koji kaže da „se visoke ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi ESLJP u svakom sporu u kojem su stranke“⁶³. Iz odredbe je očito da je sudačka autonomija i sloboda naknadnog odlučivanja u istim predmetima pred domaćim sudovima ograničena osim domaćim zakonodavstvom i praksom ESLJP.

⁶² ESLJP *Gluhaković protiv Hrvatske*, zahtjev br. 21188/09, presuda od 12. travnja 2011.

⁶³ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, čl.46

Također iz odredbe Konvencije može se izvesti zaključak da presude djeluju *inter partes*, ali uzevši u obzir upravo praksu ESLJP koja počiva na pravnim standardima koje je ESLJP utvrđivao kroz godine rada i koje ne mijenja bez važnog razloga, ispravnije je zaključiti da presude djeluju *erga omnes* iako sama Konvencija nigdje izričito ne spominje takav način djelovanja odluka. Takav utjecaj odluka ESLJP je precedentalne naravi. ESLJP u presudi *Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva*⁶⁴ navodi kako “u interesu pravne sigurnosti, predvidivosti i pravne jednakosti ne bi trebao odstupati, bez dobrih razloga, od precedenata izraženih u ranijim slučajevima”.

Zahvaljujući Odboru ministara i njegovoj nadzornoj funkciji, odluke ESLJP ne ostaju mrtvo slovo na papiru. Tijela državne vlasti stavljaju se u poziciju da moraju osim izvršenja odluke, pažnju usmjeriti i na edukaciju i osvještavanje svih sudionika u postupku kako bi se osigurala pravičnost pri donošenju i provođenju odluka i spriječile buduće povrede prava. Osim pojedinačnih mjera, generalnim mjerama se osiguravaju i izmjene propisa ukoliko je to potrebno.

⁶⁴ ESLJP Christine Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva, zahtjev br. 28957/95 , presuda od 11.srpnja 2002, točka 74.

4. POPIS LITERATURE

4.1. KNJIGE I ČLANCI

- Triva S., Dika M.; *Građansko procesno pravo*, sedmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, NN, Zagreb 2004.
- Maričić D.; *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s napomenama i sudskom praksom*, Novi informator , Zagreb, 2012.
- Uzelac A. ; *Pravo na pravično suđenje u građanskim predmetima: Nova praksa Europskoga suda za ljudska prava i njen utjecaj na hrvatsko pravo i praksu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu , Vol. 60, No 1. 2010 .
- Kontrec D., Boić V.; *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i praksa ESLJP - građanskopravni aspekt*, Pravosudna akademija, Zagreb, kolovoz 2017.

4.2. PROPISI

- Zakon o parničnom postupku, NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, na snazi od 01.09.2019
- Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda , NN MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10.
- Zakon o sudovima, NN [28/13](#), [33/15](#), [82/15](#), [82/16](#), [67/18](#), [126/19](#), [130/20](#), [21/22](#), [60/22](#)
- Zakon o upravnim sporovima NN 20/2010

- Vijeće Europe, Odbor ministara, Preporuka br. R (2000) 2 Odbora ministara državama članicama o ponovnom ispitivanju ili ponovnom otvaranju određenih predmeta na domaćoj razini nakon presuda Europskoga suda za ljudska prava, donesena 19.siječnja 2000. godine na 694. sastanku zamjenika ministara.
- Ustav Republike Hrvatske, pročišćeni tekst NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

4.3. INTERNETSKI IZVORI

- <https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22EXECDocumentTypeCollection%22:%5B%22CEC%22%5D,%22EXECState%22:%5B%22HRV%22%5D%7D>
- <https://rm.coe.int/tfs-reopening-en/1680a8a486>

4.4. PRESUDE ESLJP

ESLJP, *Zlatan Lukežić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 24660/07 , odluka od 10. rujna 2013.

ESLJP *Bjedov protiv Hrvatske*, zahtjev br. 42150/09, presuda od 29. svibnja 2012.

ESLJP *Škrtić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 64982/12, presuda od 05.prosinca 2013.

ESLJP *Brežec protiv Hrvatske* , zahtjev br. 7177/10, presuda od 16. travnja 2002.

ESLJP *Ćosić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 28261/06, presuda od 15 siječnja 2009.

ESLJP *Paulić protiv Hrvatske* , zahtjev br. 3572/06, presuda od 22. listopada 2009.

ESLJP *Orlić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 48833/07, presuda od 21.lipnja 2011.

ESLJP *Hrdalo protiv Hrvatske* , zahtjev br. 23272/07 , presuda od 27. rujna 2011.

ESLJP *Maravić Markeš protiv Hrvatske*, zahtjev br. 70923/11, presuda od 09. siječnja 2011.

ESLJP *Vrbica protiv Hrvatske*, zahtjev br. 32540/05 , presuda od 01. travnja 2010.

ESLJP, *Orlić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 48833/07 , presuda od 21. lipnja 2011.

ESLJP *Oršuš i drugi protiv Hrvatske*, zahtjev br. 17566/03, presuda od 17. srpnja 2008.

ESLJP *B. i drugi protiv Hrvatske*, zahtjev br. 71593/11, presuda od 18. lipnja 2015.

ESLJP *Gluhaković protiv Hrvatske* , zahtjev br. 21188/09, presuda od 12. travnja 2011.

ESLJP *Horvat protiv Hrvatske*, zahtjev br. 51585/99, presuda od 22. 02. 2022.

ESLJP *Raguž protiv Hrvatske* zahtjev br. 43709/02 , presuda od 10. 11. 2005.

ESLJP *Kirinčić i drugi protiv Hrvatske* zahtjev br. 31386/17 presuda od 30. 07. 2020.

ESLJP *Jakupović protiv Hrvatske*, zahtjev br. 12419/04 , presuda od 31.07.2007.

ESLJP *Mirjana Marić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 9849/15 presuda od 30. 07. 2020.

ESLJP *Glavinić i Marković protiv Hrvatske*, zahtjev br. 11388/15 i 25605/15 presuda od 30.07. 2020.

ESLJP *Novak protiv Hrvatske*, zahtjev br. 7877/14, presuda od 14. lipnja 2016.

ESLJP *Grzinčić protiv Slovenije* zahtjev br.26867/02, presuda od 03. svibnja 2007.

ESLJP *Vukelić protiv Crne Gore* zahtjev br. 58258/09, presuda od 04. lipanja 2013.

ESLJP *Buvać protiv Hrvatske*, zahtjev br. 47685/13, presuda od 06. rujna 2018.

ESLJP *Knežević protiv Hrvatske*, zahtjev br. 55133/13, presuda od 19. listopada 2017.

ESLJP *Vusić protiv Hrvatske* zahtjev br. 48101/07, presuda od 01. srpnja 2010.

ESLJP *Smolić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 51472/12 presuda od 15. ožujka 2018.

ESLJP *Statileo protiv Hrvatske*, zahtjev br. 12027/10, presuda od 10. srpnja 2014.

ESLJP *Maresti protiv Hrvatske*, zahtjev br. 55759/07 presuda od 25. lipnja. 2009.

ESLJP *Petrović protiv Hrvatske*, zahtjev br. 63093/16 presuda od 10. prosinca 2020.

ESLJP *Stojanović grupa protiv Hrvatske*, zahtjev br. 23160/09

ESLJP *Ramljak protiv Hrvatske*, zahtjev br. 5856/13 presuda od 27. lipnja 2017.

ESLJP *Ribić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 27148/12 . presuda od 02. travnja 2015.

ESLJP *Karadžić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 35030/04 presuda od 15. prosinca 2005.

ESLJP *C. protiv Hrvatske*, zahtjev br. 80117/17

ESLJP *S.L. i J.L. protiv Hrvatske* zahtjev br. 13712/11 presuda od 07. svibnja 2015.

ESLJP *Zustović protiv Hrvatske*, zahtjev br. 27903/15, presuda od 22. travnja 2021.

ESLJP *Erkapić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 51198/08 , presuda od 25. travnja 2013.

ESLJP *Hrvatski golf savez protiv Hrvatske*, zahtjev br. 66994/14, presuda od 26. srpanj 2021.

ESLJP *Lemo i drugi protiv Hrvatske*, zahtjevi broj 3925/10, 3955/10, 3974/10, 4009/10, 4954/10, 4128/10, 4132/10 i 4133/10, presuda od 10. travnja 2014.

ESLJP *Letinčić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 7183/11 , presuda od 03. svibnja 2016.

ESLJP *Gošović protiv Hrvatske*, zahtjev br. 37006/13, presuda od 04. travnja 2017.

ESLJP *Begović i dr. protiv Hrvatske* zahtjev br. 71593/11 , presuda od 18. lipnja 2015.

4.5. PRESUDE REPUBLIKE HRVATSKE

US U-I/248/2019 od 9.4.2019.

US U-III/2166/2016 od 02. 11. 2016.

US U-III-3304/2011 od 23. 01. 2013.

US U-III-5989/2013 od 9. 02. 2016.

US U-I-745/1999 od 8. 11. 2000.

US U-III-46/2007 od 22. 12.2010.

US U – III- 3327/2013 od 07. 04.2016

US U – III- 4737/2013 od 28.06. 2005.

US U-III-4781/2016 od 04.05. 2017.

US U-III-7479//2014 od 16.12. 2015.

U-III-6296/2013 od 06. 03. 2014.

U-III-5807/201 od 30. 04. 2013.

U-III-3145/2020-3 od 12. 07. 2018.

U-III-4614/2010 od 18. 09. 2013.

U-III-38107/2009 od 10. 09. 2013.

U-III-351/2014 od 24. 01. 2014.

U-III-5172/2013 od 18. 10. 2016.

ŽS Bjelovar, GŽ-3510/14-2 , od 21.01.2015.

ŽS Zadar GŽ-1046/16/2

KŽ-430/2018-3 29. kolovoza 2018.

KŽ-1005/11-7 23. prosinca 2014.

GŽ-985/06 od 29. svibnja 2008.

GŽ-802/09 od 27. kolovoza 2009.

Rev-x 853/14-2 od 7. siječnja 2015.

Rev-x 225/14-2 od 22. ožujka 2016.

Rev-x 963/2017-2 od 19. rujna 2018.

SADRŽAJ

Uvod	1
1. Općenito o ponavljanju postupka nakon konačnosti presude ESLJP	2
1.1. Europski sud za ljudska prava	3
2. Povreda članka 6. Konvencije	6
2.1. Pravna sigurnost, sloboda govora, pravo okupljanja i udruživanja	14
2.2. Forma i besplatna pravna pomoć	20
2.3. Pitanje zakonitosti, Protokol 11 i zaštita prava vlasništva	21
2.4. Pravo stanovanja i zaštićeni najam	23
2.5. Obiteljski postupci	26
3. Presuda ESLJP kao nova činjanica	28
3.1. Prijateljsko rješenje spora	35
4. Zaključak	36
5. Popis literature	38
5.1. Knjige i članci	38
5.2. Propisi	38
5.3. Internetski izvori	39
5.4. Presude ESLJP	39
5.5. Presude Republike Hrvatske	41